moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1975
1
sausis
vasaris

TURINYS

P. Gaučys	Moterų sąjūdis mūsų dešimtmetyje	2
K. Brazaitienė	Lietuvė moteris vestuviniuose papročiuose	6
D. Sadūnaitė	Žiema pernai; Rožė; Ruduo Vermonte (eil.)	11
Z. Tenisonaitė	Kaunietiška idilė	12
D. Mitkienė	Jei būtum . . .	15
H. Mošinskienė	Margaspalvis kaklaraištis	16
• Knygos	Pr. Naujokaitis — D. Sadūnaitės poezijos rinkinys	18
	Pr. Alšėnas — Kai pasimetama moterystėje	19
	J. Valiūnas — Nebūkime pesimistais	19
• Moterys pasaulyje	K. Smalys — Dainų ir arijų rečitalis	22
	M. Slavėnienė — Moterų meno paroda Sydnėjuje	23
	K. Pažėraitė — Parodos Čikagoje	24
	G. Adomaitienė — K.M.D. sukaktis	25
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	26
• Šeimininkių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

M. K. Čiurlionis	Moteris	1
G. Bellows	Mergaitė	2
H. Matisse	Moteris	3
B. Buračas	Etnografinės nuotraukos — 4, 5, 7, 8, 10	
A. Tamošaitienė	Audinys	11
I. Žiūraitienė	Po audros	13
I. Žiūraitienė	Senas malūnas	14
V. Balukienė	Drobė	16
D. Stončiūtė	Kompozicija	16

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1975 m. Nr. 1 (103)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

Z. DAUGVAINIENĖ — kalbos taisytoja, Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė,

I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja,

BRONĖ PABEDINSKIENĖ — administratorė.

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H 1A8, Canada

Spaudė "Tėviškės Žiburių" spaustuvė, 2185 Stavebank Rd., Mississauga, Ont. L5C 1T3.

Prenumerata metams $6.00; garbės prenumerata $10.00.

Viršelis — aukštaitiškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1975 m. Nr. 1 (103)

Printed by "Lights of Homeland" in Mississauga, Ont.

moteris

1975 1 (103)

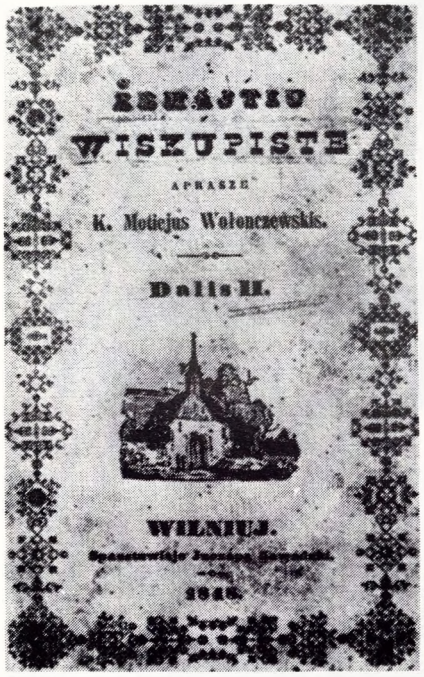

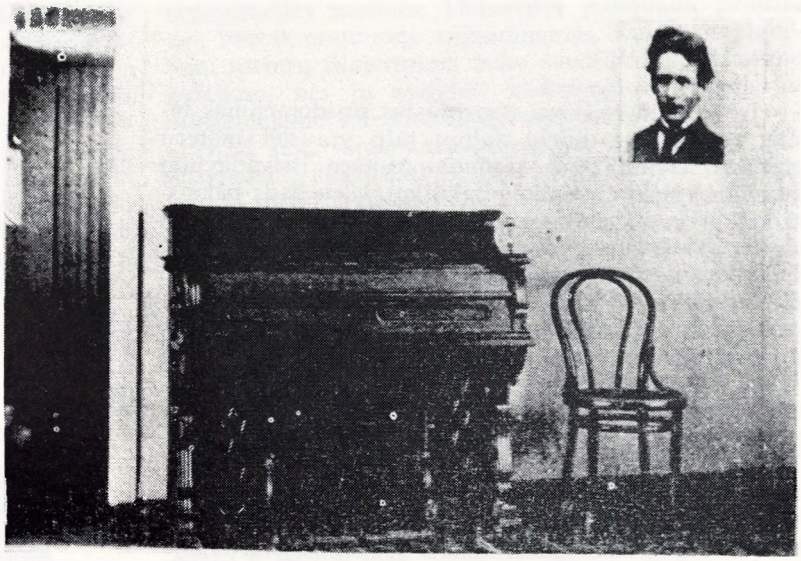

M. K. ČIURLIONIS 1875 - 1911

VYSK. M. VALANČIUS 1801 - 1875

MOTERS METAI

1975 METAI

MOTERŲ SĄJŪDIS MŪSŲ DEŠIMTMETYJE

P. GAUČYS

G. BELLOWS MERGAITĖ

Jei nūdien reiškiasi nepaprastas susidomėjimas lyčių vaidmeniu, didele dalimi taip yra dėl moterų sąjūdžio (feminizmo) atgijimo. Moterų išsivadavimo judėjimas siekia socialinių pakitimų, kurie žada pakeisti kaikurias pagrindines vertybes, kurių poveikyje mes dabar gyvename. Nors feminizmas nėra naujas Amerikoje, šis, dabartinis judėjimas, anot prof. W. Chafe, [1]) skiriasi trimis požiūriais: jis grindžiamas ir slenka ta pačių esamų socialinių judėjimų kryptimi; jis turi įvairų ir decentralizuotą pagrindą; jis siekia tikslų, kurie kerta kaikurias lyčių nelygybės šaknis.

Praeityje, moterų teisių organizacijų reikalavimai buvo gerokai nutolę nuo tiesioginių moterų daugumos rūpesčių. XIX šmt. vidury jos reikalavo lygių ekonominių ir švietimo galimybių, reikalavo panaikinti dvigubos moralės standartą, reikalavo teisės balsuoti ir atsikratyti nuomonės, kad moterys stovi skirtingoje nuo vyrų sferoje. Feminisčių siekiai atrodė taip toli nuo daugumos žmonių kasdieninės patirties, kad moterys, lygiai kaip ir vyrai, tuos jų siekius laikė grynais svaičiojimais.

XX amž. moterų sąjūdis irgi neturėjo sąlyčio su dienos tikrove. Nors sąjūdžio kovotojos tikėjo kovojančios už pilną lygybę, socialinės sąlygos nebuvo pribrendusios tiems tikslams įvykdyti. Balsavimo teisės gavimas buvo labiau simbolinis laimėjimas. Jis medžiagiškai nepakeitė darbo ar valdžios tarp vyrų ir moterų padalinimo; tas laimėjimas nereiškė didesnio išsivadavimo ūkinėje srityje. Santykis moterų, nuo 1910 iki 1940 m. beveik nepasikeitė, ir maža tebuvo padaryta pažangos darbo sąlygų gerinimo atžvilgiu. Daugumai moterų santuoka atrodė svarbiausias moterų "pasisekimo" tikslas, o galimybė suderinti santuoką su profesija buvo miglota. Dauguma amerikiečių tikėjo, kad dirbančios žmonos abejojo savo vyrų sugebėjimu aprūpinti šeimą (svarbiausia vyro pareiga!) Žymiai visuomenės daliai tam pasipriešinus mažai moterų ryžos praktikuoti savo profesiją.

Vienintelė sritis, kur "išsivadavimas" darė pažangą, buvo sexas. Per pirmuosius tris XX amž. dešimtmečius, pažymi W. Chafe, "lytinė revoliucija" žengė pirmyn. Naujoji moralė buvo simbolizuojama jaunų merginų, dėvinčių trumputes sukneles ir aptemptas kojines. Tačiau pakitimas buvo gilesnis nei įnoringos suknelės ir keisti įpročiai. Platus naudojimas nuo neštumo apsaugančių priemonių, padidėjęs moteriško lytiškumo pripažinimas, ir vis didėjąs dvigubo standarto paneigimas — visa tai reiškė dramatinį lytinės laisvės išplitimą.

Dabartinis feminisčių judėjimas skiriasi nuo buvusio dar ir tuo, kad jis yra susijęs su vyraujančiom socialinėm tendencijom. Ideologiniai protestai ir pagrindiniai socialiniai pakitimai stiprina venas kitą. Per pastaruosius tris dešimtmečius įvyko reikšmingi pakitimai darbo jėgos organizavime, vyrų ir moterų veiklos būduose, vidutinės šeimos dydyje ir kultūros vertybėse. Nė vienas tų pakitimų nesukūrė lygybės, bet jie pagelbėjo paruošti pagrindus, į kuriuos stiprus lygybės judėjimas galėjo būti atremtas. Feminisčių idėjos vis dar tebėra toli priekyje, palyginus su tuo, ką amerišiečiai sutiktų priimti. Tačiau dėl įvykusių permainų, feministės dabar turi didelę auditoriją, jos kalba apie rūpesčius, kurie svarbūs daugumai moterų, ir jos susilaukia pritarimo.

Vienas geriausių socialinių tendencijų ir atnaujinto feminizmo sąveikos pavyzdžių yra smarkus moterų įsidarbinimo pakitimas per pastaruosius 35 metus. 1940 m. apie 25% visų moterų virš 16 m. buvo dirbančios. Po 30 metų tas skaičius beveik padvigubėjo. Kas svarbiausia, moterų darbo pobūdis smarkiai pakito. Prieš II pas. karą dauguma dirbančių moterų buvo jaunos ir netekėjusios. Išskyrus skurde gyvenančias šeimas, buvo labai retas dalykas, kad dirbtų žmonos

ar jaunų vaikų motinos. II pas. karo metu apie 7 milijonai moterų išėjo dirbti; dauguma jų buvo ištekėjusios ir virš 30 m. amžiaus. Pasibaigus karui, dirbanti žmona, sako W. Chafe, patapo institucija, nes šeimos pajuto papildomo atlyginimo vertę, ir moterys pradėjo malonėtis jų atliekamu vaidmeniu už šeimos ribų. 1970 m. 51% visų moterų su 6-17 metų vaikais dirbo, ir jos buvo ne tik darbo klasės, bet ir vidurinės klasės moterys.

Darbo jėgos pakitimas sugriovė buvusį tradicinį lyčių vaidmenį. Įprastinės idėjos apie moters "vietą" dar gali vyrauti, tačiau moters "vietos" tikrovė buvo sugriauta. Sociologiniai tyrinėjimai parodė, kad darbas moteriai suteikė didesnį savarankiškumo pajutimą, daugiau įtakos namie ir padidino pasitikėjimą santykiaujant su išoriniu pasauliu. Tuo būdu feminisčių programa pirmą kartą tiesiogiai prabilo į milijonų moterų kasdieninę patirtį. Moterys darbininkės žinojo, kad jos negauna vienodo su vyrais atlyginimo. Namų darbininkės jautė tą patį skirtumą. Visa tai sudarė bendrą pagrindą moterų judėjimui tarpti.

Sociologai pažymi, kad pastaraisiais metais, žymiai sumažėjus gimimų skaičiui, o taip pat moterų darbo pasiūlos su pakitusia pažiūra į moterų vaidmenį sąveikoje, socialinės kryptys ir moterų judėjimo ideologija sustiprino viena kitą. Per pereitą dešimtmetį moterys tekėjo vėliau, nutęsdavo savo pirmojo vaiko gimimą, o savo paskutinį pagimdydavo daug jaunesniam amžiuje. Šiaip ar taip, tas polinkis sutapo su daugelio moterų darbo susiradimu už namų. Darbo ir papildomų pinigų turėjimas paryškina pranašumą nedidelių šeimų ir galimybę vykdyti asmeninius užmojus. Tas vertybes, savo ruožtu, parėmė pastarųjų metų moterų judėjimo ideologija ir gimimų kontrolės plitimas. 1967 m. tyrimai parodė, kad 34% moterų pirmaisiais vedybų metais pasiskubino turėti keturis ar daugiau vaikų. 1971 m., priešingai, šis skaičius nukrito iki 15%.

Lytiškumo išeitis, anot W. Chafes, sudaro kitą pavyzdį kaip šių dienų feminizmas glaudžiai siejasi su vyraujančiom socialinėm kryptim; vienas pagrindinių moterų išsilaisvinimo reikalavimų pabrėžia kaip svarbų dalyką, kad moterys pažintų savo pačių kūną ir kad turėtų laisvę jį naudoti kaip tinkamos. Tą reikalavimą daugelis stebėtojų laiko antra lytine revoliucija, būdingu polinkiu į įvairias lytines patirtis ir toleravimu pirmvedybinių santykiavimų. Nors moterų išlaisvinimo gynėjos įspėja, kad po lytinės laisvės skraiste moterys ir vėl gali būti išnaudojamos, judėjimas pasisako už abortus, homoseksualų teises ir laisvą kūno išraišką laiko glaudžiam ryšyje su nauja kultūrine laikysena lytiškumo atžvilgiu.

Moterų judėjimo organizacija ir struktūra irgi yra ryškiai skirtinga nuo buvusiojo. Kai moterų teisių gynėjos buvo už visuomenės ribos, jų organizacija buvo siaura. Feminizmo rėmėjos buvo vienodos, jų organizacijos tautinės. Dabartinis judėjimas, priešingai, beveik nesiduoda apibūdinamas. Kai kurie stebėtojai moterų išlaisvinimą laiko savotišku partizaniniu judėjimu, nes jis reiškiasi kiekvienoje virtuvėje ar miegamajame, kur moterų galvosena keičiasi.

XIX šmt. feminizmas turėjo paramą atskirų išsilaisvinusių augštosios ir vidurinės klasės moterų, kurios niršo neturėdamos galimybių pareikšti savo sugebėjimus. Bendrai, judėjimas buvo atstovaujamas radikaliai nusiteikusių ir nuo tikrovės nutolusių elito narių. Šio šimtmečio pradžioje judėjimas sušvelnėjo ir praplėtė savo pagrindą. Tačiau jis išliko baltųjų, vidurinės klasės moterų judėjimu. Sufražistės buvo priešingos juodosios rasės ir imigrantėms moterims ir priimdavo jas paniekinančias rezoliucijas.

Tas pats pažiūrų siaurumas, elito ir vidurinės klasės moterų vyravimas pastebimas ir moterų išlaisvinimo judėjime. Feminizmas dažnai siejasi su "liberalais" miestuose, universitetuose, turtinguose priemiesčiuose. Daugelis judėjimo rėmėjų ateina iš geriausių universitetų ir pasiturinčių šeimų. Kitos — tai nepatenkintos žmonos, pasibodėjusios bridžo partijom. Kaikurie kritikai pastebi, kad tos moterys mėgsta madingų protestų prabangą, prasimano tariamus lyties diskriminavimus, kadangi jos niekad nebuvo patyrusios tikrų bado ir skurdo problemų.

Nors priekaištas, kad dauguma moterų judėjimo rėmėjų yra vidurinės klasės, yra teisingas, nūdieninis judėjimas jau yra gerokai nutolęs nuo elito atstovių. Dauguma šių dienų judėjimo reikalavimų žada paramą ne tiek turtingom ar vidurio klasės, kiek skurde esančiom moterim. Pasiturinčios moterys gali siųsti vaikus į tinkamas mokyklas ar samdyti patarnautojas. Tuo gi tarpu darbininkė moteris naudosis dienine vaikų priežiūra, lygiu atlyginimu, lygiu traktavimu ir visokeriopa medicinos pagalba. Dabar ir juodosios moterys vaidina žymų vaidmenį tautinėse feminisčių grupėse. Be abejo, baltos ir juodos moterys turi skirtingus rūpesčius ir programos vykdymo eilę. Darbininkų klasės moterys irgi išryškino savo poreikius tame judėjime. Įvairios moterų darbininkių organizacijos daug pastangų įdėjo įtikinti vidurinės klasės piliečius remti socialinės lygybės įstatymus. Tuo būdu įvairių socialinių klodų moterys remia feminisčių idėjas.

Judėjimas reiškiasi decentralizuotu būdu. Kai feminizmas turėjo siauresnę sudėtį, veikla buvo susitelkusi valstijos ar apygardos lygyje. Nedaug pasišventusių

H. MATISSE MOTERIS

MERGAITĖ ŽEMAITIJA

veikėjų iš sostinės ar valstijų centrų stengėsi įtikinti kongreso ar seimelio narius savo reikalavimų svarba. Netgi ir tada, kai XX amž. pradžioje jų šalininkų padaugėjo, išliko tas pat veiklos būdas. Galima sakyti, kad šių dienų judėjimas beveik neturi centralizuotos organizacijos. Nepaisant įvairių organizacijų buvimo, judėjimas reiškiasi mažom neorganizuotom grupėm vietinio pobūdžio lygio. Judėjimo energija kyla iš apačios, ne iš viršaus. Įvykiai, kurie yra valstybinio masto, kaip pvz. lygių teisių konstitucijos papildymas (LTP), neignoruojami, bet kasdieninės judėjimo veiklos vadovavimas reiškiasi pagal vietos sąlygas, kuriose dauguma moterų gyvena. Jeigu tam tikroje vietoje žmonės nori pakeitimų, judėjimas pats save palaiko. Jis nepriklauso nuo centrinės vadovybės. Iš tikrųjų, daugelis moterų veikėjų yra įsitikinusios, kad vadovės nereikalingos, kad moterys gali bendrai daryti nutarimus, ir kad vadovavimo ir hierarchijos sąvokos esančios vyrų kultūros išdava, vadinasi, reikia jų vengti. Dėl to kyla daug ginčų. Sakoma, kad judėjimui turint savo gerai vadovaujamą centrą, organizacija galėtų sutelkti visas jėgas į vieną objektą ir iš karto laimėti. Kiti atbulai, pažymi, kad tokiu atveju, būrelis moterų dominuotų judėjimą ir tai būtų dar blogiau. Šiaip ar taip, judėjimo gyvastingumas glūdi išplitime mažų organizacijų, kurios auga iš įvairių moterų grupių patirties. Tas palaidumas ir įvairumas užtikrina, kad dabartinis judėjimas nesuskils ir nesusmuks dėl organizacijų centro nutarimo. Mat judėjimas įsišaknyjęs į tūkstančius vienetų ir suorganizuotas į šimtą skirtingų problemų, mažiau pažeidžiamas.

Trečioji savybė, išskirianti dabartinį judėjimą nuo buvusių, yra jo siekių apimtis ir gylis. Per XIX ir XX amž. feminisčių organizacijos siekė susitelkti į atskiras išeitis. Jei balsavimo teisė buvo laimėta ar lygių teisių papildymas praeis, lyties nelygybės problema pradėtų išnykti. Dabartinis judėjimas, atrodo, yra daugiau tikroviškas. Daugelis moterų išsilaisvinimo rėmėjų pripažįsta, kad nėra vieno paprasto atsakymo lyčių nelygybei spręsti. Todėl jie padrąsina įvairialytį prieėjimą, kuris duoda kiekvienai grupei pakankamai laiko pulti nelygybės apraiškas.

Pradinio judėjimo polinkis susitelkti prie vieno atskiro klausimo išsivystė iš politinių ir socialinių aplinkybių, iš kurių ir pats judėjimas atsirado. Anų dienų feministės suvokė problemos dydį ir siekė daugelį specifinių sričių. Tačiau jų priėjimas buvo pernelyg radikalus, pertoli siekiąs. Feminizmo suplakimas su laisva meile, skyrybom ir varžybom dėl profesinių darbų sukėlė beveik visuotinį pasipriešinimą. Tokiose sąlygose buvo prasminga parinkti vieną problemą. Balsavimo teisė buvo tokia problema, ir moterų teisių gynėjai ją puikiai išnaudojo sudaryti plačiai visuomenės paramai.

Panašiu būdu Tautinė moterų partija (TMP) susitelkė laimėti lygių teisių papildymą (LTP), įsitikinusi, kad jį pravedus bus viskas laimėta. Pradedant 1923 m. TMP sutelkė visas jėgas pravesti LTP. Reikalas buvo svarbus; LTP į konstituciją įvedimas būtų sudaręs pagrindą siekti moterų būklės pakeitimo ten, kur teisiniai klausimai buvo įvelti. Tačiau kovos eigoje TMP maža rinktinė organizacija, sukėlė prieš save daugelį dirbančių moterų, išeikvojo perdaug energijos bekovodama su kitom moterų organizacijom ir nenorėjo suprasti, kad lyčių nelygybės šaknys glūdi už betkokio konstitucijos papildymo ribų.

Dabartinės feministės gerai supranta tokias vilkduobes. Jos agituoja už LTP priėmimą, jos demonstruoja prieš atšaukimą abortų įstatymo ir jos organizuoja moterų politinių vadovių sueigas. Bet jos žino, kad jei ir bus laimėta vienu ar kitu klausimu, visvien iškils kokia nauja problema, kurią ir vėl reikės spręsti. Jos pasimokė iš savo judėjimo istorijos. Todėl daugelis šių dienų feminisčių supranta, kad lyčių nelygybės problema yra kaip dėžė dėžėje, o toji dar kitoje dėžėje.

Kaip ir visu socialinių judėjimų istorijoje, yra daug kliūčių laimėjimui pasiekti. Anot W. Chafes, nūdien rimčiausia kliūtis šiam judėjimui yra tapatybės jausmas, kuris mum dar esant vaikais, buvo įdiegtas kaip asmenybės forma, pavadintas "vyriškas" ir "moteriškas". Mūsų lyties vaidmenys apibrėžia kas mes esame, kokios mes esame laikysenos žmonių atžvilgiu, kokią atsakomybę turime šeimoje, kokius jausmus jaučiame, kokią jėgą turime, kokį darbą dirbame ir kaip žiūrime į savo kūną. Tuo gi tarpu šį kompleksą griežtai puola moterų judėjimas. Jo vadovės tvirtina, kad kultūra moterims paneigė teisę būti žmonėmis, pirmiausia reikalaudama, kad jos būtų "moteriškos", o paskui "moteriškumą" aptardama tokiu būdu, kad moterys netenka laisvės kurti savo pačių gyvenimą. Toji pati kultūra, jos tvirtina, vyrams atėmė teisę būti pilnutiniais žmonėmis, nes ji apkarpė tėviškumo idėją kaip viso laiko reikalaujantį pašaukimą, ir laiko vyrams netinkama švelnumo, pažeidžiamumo ir priklausomumo išraiška.

Norėdamos pataisyti tas ydas, dabartinės judėjimo rėmėjos stengiasi išardyti ar bent griežtai pakeisti kaikurias pagrindines kultūros institucijas. Jeigu santuoka turi išlikti gyvybinga institucija, feministės sako, gerai, tebūnie sutartis, aptariant kiekvieno partnerio

atsakomybę. Vyrai ir moterys turi būti lygiai laisvi dirbti profesinį darbą, rūpintis vaikais, keliauti, turėti socialinio bendravimo draugus-ges, sekti savo pomėgius. Nereikia nė aiškinti, kad kaltinimas ir siūlomos išeitys giliai paliečia milijonus žmonių, išauklėtų tikėti, kad esančios gyvenimo normos doroviškai yra šventos ir neliečiamos. Moterys, kurios visą gyvenimą buvo pašventusios šeimininkystei ir vyrui pagelbėti, feminisčių tvirtinimą, kad tokios moterys buvusios vergėmis, laiko tiesioginiu jų puolimu. Tokios moterys netiki, kad jos savo vyrų ar kultūros buvo apgautos. Jos nekvailos — joms patinka žmonos ir motinos auklėjamas ir globojamas vaidmuo, jos tiki, kad šeima turi veikti pagal lytinį darbo paskirstymą, ir jas giliai įžeidžia tvirtinimas, kad jų gyvenimas buvo tuščiai išeikvotas. Jų požiūriu, feminisčių judėjimas savo įžulumu ir išdidumu nusikalsta daugumai moterų.

Beveik panašiai, daugelis vyrų yra įsitikinę, kad moterų judėjimas veda klastingą akciją palaužti jų jėgą, paneigti jų autoritetą, sunaikinti jų sau panašumą. Tie vyrai mato pastangas sužlugdyti jų, kaip šeimos duona aprūpintojų, vaidmenį ir sabotuoti jų vadovavimą namie. Užuot pagelbėję moterim, tie vyrai sako, feminizmas, atrodo, stengiasi sugriauti šeimą, sukelti žmoną prieš vyrą, paversti vyrus lėkščių plovėjais ir vaikų prižiūrėtojais. Niekas tos pažiūros nesustiprina labiau, kaip pasipiktinimą keliančios sueigos, kuriose moterys pasakoja vienos kitom intymias smulkmenas apie jų santuokas, šeimas ir patirtis su vyrais. Todėl daugumai vyrų šis judėjimas yra simbolis anarchijos ir amoralinių jėgų, siekiančių naikinti visus ryšius, atrišti saitus, kurie teikia gyvenimui pastovumą.

Abi šios pažiūros, anot W. Chafes, yra giliai įsišaknyjusios kultūroje. Skausmas ir liūdesys lydi diskusijas apie lyties vaidmenį ir galią tarp vyrų ir moterų. Tie klausimai parodo mūsų pažeidžiamumą ir netikrumą. Blogiausiu atveju, išeičių jieškojimas sukelia kartų priešiškumą ir beatodairinį atmetimą. Tuo būdu didžiausios kliūtys, kurias judėjimas turi nugalėti — tai milijonų žmonių prisirišimas prie esamų institucijų ir asmeninis savęs suliejimas su tradiciniu lyties vaidmeniu.

ŽLUGTOS TALKA

Kaip su daugeliu socialinių judėjimų yra nutikę ir šiam gresia vidinis suirimas. Daugelis feminisčių tiki, kad tik visiškas tradicinės šeimos panaikinimas teatneš moterims laisvę. Kitos feministės sutinka su šeima, bet siekia pakeisti jos struktūrą. Panašių nesutarimų yra ir kitais klasimais, pvz. ar vyrai turi kokį vaidmenį vaidinti tame judėjime. Ginčijamasi ir dėl veiklos taktikos. Ar judėjimo rėmėjos turi griežtai neigti esamą santvarką ir reikalauti tuoj pat viską pakeisti. Ar, atbulai, santūriai reikalauti laipsniškos kaitos, nesibijant principų pažeidimo.

W. Chafes manymu, nepaisant visų šitų problemų, tenka pažymėti, kad yra įvykę įspūdingų atmainų. Amerikiečių moterų dauguma vis dar atvirai nesitapatina su feminisčių judėjimu, tačiau jos dabar remia esminę judėjimo programos dalį. Dar 1962 m. apklausinėjimai rodė, kad dauguma apklaustų moterų netikėjo, kad amerikietė moteris yra diskriminuojama. Po 10 metų vaizdas pakito.

Susigyvenimas su lygybe geriausiai matomas studentų tarpe. Moterys studentės vis didėjančiais skaičiais pareiškia norinčios praktikuoti savo profesiją, atidėti santuoką ligi įsitvirtins profesijoje ir sudaryti šeimą lygybės pagrindu. Tas pats posūkis pastebimas ir vyresnio amžiaus moterų tarpe. Tik dalį įvykusių atmainų galima priskirti moterų judėjimo įtakai. Daug kas buvo pasiekta ir ilgą laiką besivyščiusių ekonominių srovių ir kultūrinių vertybių pakitimo poveikyje. Svarbu pažymėti, kad moterų judėjimas yra labai nedidelis, palyginus su viso krašto moterų skaičium. Jeigu moterų dauguma pasisavina kaikurias feminisčių idėjas, tai vien tik smulki mažuma laiko save judėjimo dalimi. Be abejo, daugelis moterų, pakeitusių savo gyvenimo būdą, tai būtų padariusios ir nepaisydamos judėjimo.

To nepaisant, judėjimas, atrodo, bus paveikęs šių dienų generacijos nusiteikimą. Moterų judėjimas Amerikos visuomenei davė ideologinį katalizatorių. Bendrai, moterų išlaisvinimo judėjimas stovi priešakyje vieno labai svarbaus ir galinčio būti labai naudingo amerikiečių istorijoje pakitimo. Mažiausia ko galima iš jo tikėtis — žymios pažangos panaikinant ūkinį moterų išnaudojimą.

Gilesnė nauda yra labiau subtili. Jeigu visuomenėje vyraus lyčių lygybė, vyrai ir žmonos galės daugiau laiko praleisti kartu su vaikais. Tėvai išvystys savo šeimos išlaikymo vaidmenį, išmoks pasigaminti maistą, išvystyti didesnį sugebėjimą dalintis liūdesio, pažeidžiamumo ar priklausomumo jausmais. Moterys, savo ruožtu, galės pasirinkti savo profesiją, įvykdyti savo teises, lygiai kaip ir pasyvius instinktus, pačios susidaryti savo laiko praleidimo namie ar už namų dienotvarkę. Ir, gal svarbiausia, vyrai ir moterys galės išmokti žiūrėti vienas į kitą, kaip į asmenybes, atskiras ir nepriklausomas viena nuo kitos, kiekviena su teise apsispręsti ir savo apsisprendimą vykdyti. Jeigu jie išmoks suprasti savo pačių sudėtingumą ir jų pačių poreikių įvairumą, jei sugebės nuoširdžiai perduoti vienas kitam tų savo poreikių prigimtį, ir išdirbti susitarimus, pagal kuriuos gyvendami kartu, galės gerbti ir padrąsinti vienas kito raidą, tada žmonių bendravimas ir jų poreikių įvykdymas būtų beveik neribotas.

---

1) William H. Chafe, istorijos profesorius Duke universitete, autorius "The American Woman" ir kitų apie moteris knygų.

LIETUVĖ MOTERIS VESTUVINIUOSE PAPROČIUOSE

KRISTINA BRAZAITIENĖ

Ankstyvesniųjų amžių lietuvė moteris, jos moteriškumas labai skiriasi nuo moderniosios lietuvės moters, gyvenančios dabartinėje Lietuvoje arba išeivijoje. Užsienyje gyvenanti moteris yra prisitaikiusi prie gyvenamo krašto sąlygų ir įvairių to krašto teisių ir papročių. Tiek Lietuvoje gyvenančios, tiek užsienio lietuvės moters teisės priklauso nuo gyvenamo krašto įstatymų. Paskutiniame šimtmetyje moters rolė radikaliai pasikeitė. Turėjusi šimtmečiais antraeilę rolę, turėdama vienintelę pareigą gimdyti ir auklėti vaikus, vieninteli užsiėmimą — šeimininkystę, ji išsikovojo lygias teises su vyru lygių galimybių visuomenėje. Ypač 19 šmtm. feminizmo judėjimas Europoje sulaužė nusistovėjusį moters beteisiškumą ir varžymą tiek politiniame, tiek socialiniame gyvenime. Šis judėjimas žymiai pakeitė moters funkciją, išlaisvindamas ją iš vyro pasaulio priespaudos.[1])

Visai kitoks moters vaizdas lietuvių tradicinėje šeimoje kuri atspindi šimtmečiais nusistovėjusią feodalinių laikų struktūrą. Feodalinių laikų moters rolę norėčiau panagrinėti iš dviejų aspektų pagrindų:

— pirma, pažiūrėti į moters atvaizdavimą vestuviniuose papročiuose, ir,

— antra, padaryti porą išvadų apie tų laikų moters socialinę padėti, remiantis ne vien vestuviniais papročiais, bet ir liaudies dainomis, kurios parodo konkretesnį, ryškesnį moters paveikslą.

Lietuvės-moters padėtis tradicinėse vestuvėse yra paradoksinė: ji nei merga, nei marti, o tikriau sakant, dar ir merga, ir jau marti. Ji ir linksma ir liūdna. Nors ji ir pats centrinis tradicinių vestuvių asmuo, tačiau tuo pačiu turi ir pasyviausią rolę vestuvinėje dramoje. Nors ji ir iškilmių centras, iš jos reikalaujamas atokumas, kuklumas, santūrumas, švelnumas ir nuolankumas. Ji, iš tikrųjų, užima savotišką rolę, ši rolė tačiau nesuteikia jai, kaip individui, naujų teisių. Priešingai, pereidama į svetimą giminę, ji absoliučiai netenka savo jaunystės laisvės, kuri jau ir pas tėvus buvo ribota. Moteris yra visą savo amžių nuo kitų priklausoma, ji neturi asmeniškos laisvės, savo norų, savo teisių. Vienas svarbiausių dokumentų, parodančių moters rolės ribotumą yra brolių Juškų 1865-1870 m. laikotarpyje rinktos "Lietuviškos Svotbinės Dainos" (išleistos Petersburgo Mokslo akademijos 1883 m.), ir jom priklausoma dalis "Svotbinė rėda" (išleista Kazanės universiteto 1880 m.), 1955 m. naujai išleistos dviejuose tomuose Vilniuje.[2]) "Svotbinėje rėdoje" aprašytos vestuvinės apeigos Veliuonos apylinkėse atstovauja daugumos kitų Lietuvos apylinkių papročius. A. Juška rinko vestuvines dainas minėtame laikotarpyje iš 40-80 metų amžiaus pateikėjų, išmokusių dainas iš savo motinų ir senelių. Nors dainos ir atspausdintos po baudžiavos panaikinimo, jos atstovauja ankstesnį laikotarpį — feodalinį liaudies gyvenimą, buitį ir papročius.

Pažvelkime kiek nuosekliau į nuotakos atvaizdavimą Antano Juškos "Svotbinėje rėdoje" ir kituose mums žinomuose šaltiniuose. Kaip vaizduojama nuotaka ir ką mes apie ją sužinome? Peržvelgus svarbiausius vestuvinių apeigų momentus — Piršlybas, Sužieduotuves, Sutuoktuves ir t. t., — matome, kad jaunosios rolė vestuvių dramoje yra labai ribota. Jos negalima sulyginti pav. su svočios role, užimančia pagrindinę vietą vestuvėse.[3]) Už nuotaką visados atsakingi kiti. Ką ji iš tikrųjų jaučia ir galvoja galima tik spėlioti: jos jausmus ir mintis vis išreiškia kiti, kalbantieji ar dainuojantieji už tylinčią nuotaką.

Nuo pat anksčiausių susipažinimo dienų — kai susipažinimas dar neoficialus — mergaitė laikosi pasyviai. Pagal papročius mergaitė negali imtis iniciatyvos, negali numesti baltos nosinaitės. Pats pirmas mergaitės ir jaunikio susipažinimas pabrėžia tik jaunikio pirmenybę:

Juška taip apibūdina šį susipažinimo laiką:

"Vaikinas, kurs kėslauja ir jau keta neužilgo susidoroti (ženytis), laiku jau pradeda po jaunimus, jomarkas ir veselijas stebėti į mergas, mėklinti ("stebėti") sau tinkamą mergaitę ir, katrą įsistebi, teiraujas apie jos būdą, sveikatą, giminę, turtą ir darbus ir, jeigu atranda patamačną velug, liemens, stuomens ir iš visa ko pagal savo norą, steigias kaip norint su jąja susipažinti, arčiau jai prisiveizdėti ir su jąja pasikalbėti."[4])

Per oficialias pažintuves, kurios sudaro pirmą Piršlybų dalį, tik jaunikis, o ne mergina, stato reikalavimus, leisdamas piršliui[5]) jo norus formuluoti:

"Kloniojas ("lenkiasi") šits jaunikaitis . . . tamstos dukrai . . . ir ieško sau gaspadinės: viežlybos ("garbingos"), apsigerbiančios, ugnies kūrėjos ir sergėtojos, verpėjos, audėjos, vingių rašėjos, žičkų ("audimas kaišytiniais raštais") rinkėjos, rugių piovėjos ir rišėjos, malėjos, minkėjos, duonos kepėjos, ėdalo joveėjos, gyvulių šėrėjos, kad ruoštų savo ruošą aplink ūkį ir liuobą žąsų, ančių ir vištų, kad mylėtų gimines būsimo vyro ir savo, kad mokėtų elgtis prie pečiaus ir prie svečio, ir su tokia tai nori sutogti ir susidoroti"[6])

Šie jaunikio reikalavimai pabrėžia merginos darbštumą ir ūkio darbų mokėjimo reikalingumą; tai daroma, kadangi lietuviai užsiėmė išimtinai žemdirbyste ir ūkininkavimu. Kituose šaltiniuose randame papildomų reikalavimų, liečiančių jos charakterį. Pastorius T. Lepneris 1690 m. rašo:

"Jūs turite gerai žiūrėti, ar mergina turi gerą vardą ir ar . . . ypatingai gera . . . "[7])

Piršlybų metu, leidžiant tėvams, jaunieji turi progą tam tikrame "Mėglavimasis" vadinamame laikotar-

KUPIŠKIS 1934 M.

pyje vienas kitą geriau pažinti. Bet ir šiuo metu užakcentuojami jaunikio norai:

"Per mėglavimąsi mergai vedys ("jaunasis") tėmijas, kokio jiji būdo, kokios išmonės, kokios nešenės ("elgesio"), kokių darbų, ir per žiūros mėnesį mandigauja, kvočia žodžius, kamantinėja iš panagučių nuo viso, žiūri visą josios elgimąsi ir nor permanyti visą tos nuotakos vertę".[8])

Į merginos reikalavimus nekreipiamas joks dėmesys, jie nėra tiesioginiai minimi, nors ir iš liaudies dainų galime spręsti, kad ir ji žiūri, ar jaunikis geras ūkininkas, ar moka šeimininkauti, ar ne girtuoklis.

Kokie buvo svarbiausi kriterijai vestuvėms? Iš Punskiečių vestuvių aprašymo, užrašytų V. Miliaus,[9]) žinome, kad nors ir tam tikri apskaičiavimai buvo daromi, turtas, dvidešimto amžiaus pradžioje, jau nebebuvo svarbiausias kriterijus vedyboms. Piršliai važiuodavę pas panašaus ekonominio lygio merginą. Taip pat ir merginos ar vaikino grožis buvo antraeilis dalykas. Apie merginą buvo sakoma "Iš veido košės netepsi", apie vaikiną: "Kad tik už velnią gražesnis, ir gerai".[10]) Tam tikrą rolę vaidino ne tik abiejų partnerių abipusis simpatijos jausmas, bet ir merginos laisvas sutikimas tekėti. Pačioje piršlybų pradžioje, merginos tėvai, pasikalbėję su besiperšančiu jaunikiu, pasišaukia merginą ir jos klausinėja:

"Ar dabojies ("patinka") tą jaunikaiti? Ar mėgsti juomi? Ar eitum, ar tekėtum už jojo?"[11])

Žinomas bibliografas S. Baltramatis savo liaudies vestuvių apraše nurodo, kad lietuviai daugiausiai tuokiasi ne iš meilės, bet iš apskaičiavimo. Tačiau jie sugebantys ir mylėti. Baltramaičio žodžiais:

"Neretai atsitinka, kad mergina ir vaikinas, davę veinas kitam žodį, laukia penketą ir daugiau metų, kad galėtų susituokti pasikeitus aplinkybėms."[12])

Ne tik turtas, atrodo, buvo būtiniausias kriterijus vedant. Buvo ir atsikreipiama į merginos laisvą valią. Viršuje minėtas Juškos Piršlybų aprašymas parodo, kad lietuvių papročiai skaitėsi su merginos asmeniu. Lietuvių mergaitė turėjo galimybę nenorimo jaunikio atsisakyti ir atsitikdavo, kad piršlybos iširdavo. Tačiau ji buvo pirmoje vietoje priklausoma nuo tėvų valios. Yra pav. atsitikimų, kad mergina tragiškoje formoje parodė savo protestą. Apie 1914 m. Airėnų kaime, nuotaka, tėvų priversta tekėti už nemylimo, vestuvių dieną pasiskandino.[13])

Su pačiomis piršlybomis mergina neturėjo nieko bendro. Piršlybų metu ji jau kartu su jaunikiu prie stalo susodinta klausosi piršlio ir tėvų kalbos:

"Bebylojant, rodą bebraukiant apie jaunos poros sudorojimą, piršlys su nuotakos tėvais sugeria visą plėčką atvežto gėrio, o vedžiui ir nuotakai neduoda gerti — anuodu tik užstalėj sėdi, kroši, akyvai žiūrėdami kits į kitą ir retai žosčiodami tarp savęs."[14])

Nei jaunasis nei jaunoji į piršlybas nesikiša. Vien tik kraitis buvo tradicinis mergaitės reikalas. Kraičio dydis priklausė nuo merginos amžiaus ir darbštumo. Vyresnio amžiaus mergina susikraudavo didesnius kraičius, jaunesnėms dukterims juos sukrauti padėdavo motina. Kraitį sudarė drabužiai, audeklai, patalynė, staltiesės, rankšluosčiai, lovatiesės ir kiti buitiniai bei dekoratyviniai audiniai, taip pat reikalingiausi baldai, kartais ratelis, staklės ir pan. Tai buvo skaitoma išimtinai moters turtu. Tuo tarpu pasoga (gyvuliai, pinigai ir t.t.) priklausė nuo tėvų geros valios: mylimai dukteriai tėvai galėjo duoti didesnį, nepaklusniai — mažes-

nį ar išimtinais atvejais net visiškai jokio kraičio neduoti.

Nors ir mergaitės noras iki tam tikro taško respektuojamas ji tolimesnėje vestuvinių apeigų tąsoje turi vis mažesnę savarankišką rolę. Svarbiu sužiedotuvių[15] metu, jos nuomonės niekas neatsiklausia, ji tik išpildo savo tradicinę paklusnią rolę, nusižemindama tiek tėvų, tie jaunojo augštesniam autoritetui, kas aišku, išreiškiama simboliškais aktais. Įsidėmėtini sekantieji sužiedotuvių momentai. Antros savaitės užsakams einant, piršlys, atvykęs su jaunikaičiu ir keleta jo draugų, vadinamų svotais, statydavo ant stalo butelį degtinės, kurio kaklelis būdavo apvainikuotas rūtų vainikėliu ar užkišta rūtos šakelė. Jaunikis padėdavo bandelę pyrago. Jaunoji, įėjusi į kambarį laikydavosi atokiai, atlikdama jai skirtas, tradicines pareigas, nuimdama nuo butelio rūtas ir suraikydama pyragą. Ceremoninis sutikimas tekėti jau dabar priklausė vien nuo tėvų. Piršlys, šios ceremonijos bėgyje, pirmiausiai su stikleliu sveikindavo jaunosios tėvą, klausdamas ar šis sutinka išleisti į marčias savo dukterį. Po to, tokiu pat būdu, užgerdavo motiną ir tik paskutinėje eilėje jaunąją. Visiems atsakius teigiamai, vienas kitą užgerdavo jaunieji ir viešai pasibučiuodavo.

Po šių apeigų, liaudies vadinamų užgertuvėm, seka žiedų susikeitimas, kuriame mergina taip pat kartais vaidina antraeilį vaidmenį. Kaip matome, Kupiškėnų tradicijose [16] svarbiausią vietą užima tėvai, paskui jaunikaitis arba piršlys. Žiedus atnešdavo jaunosios motina trikampiu sulenktoje baltoje skarelėje, kurios kamputyje dar būdavo užkišta rūtos šakelė. Paduodama skarelę jaunikiui, ji taip į jį kreipdavosi:

"Prašau priimti šią brangią dovaną — rūtą ir žiedą, kaip mano dukrelės, kurią gražiai išauginau, darbelių išmokiau ir nuo blogo saugojau, nekaltybės ženklą. Paėmęs ją mylėk ir saugok, kaip šią žalią rūtelę."[17]

Priimdamas dovaną, jaunikis pabučiuodavo motinai ranką, rūtą įsikišdavo į švarko kišenėlę, žiedą užsimaudavo ant piršto. Po to jaunajai užmaudavo ant piršto savo atvežtą žiedą. Šis paprotys turėjo tačiau ir liberalinį variantą, kuriame abudu jaunieji viens kitam užmaudavo ant kairės rankos bevardžio piršto žiedą. Taip pat yra žinoma, kad veliuoniečių žiedynose rūtų šakelę su balta nosine paduodavo jaunajam pati jaunoji.

Šios sužiedotuvių apeigos nebuvo vien tėvų ir jaunųjų reikalas. Jose dalyvaudavo dar ir draugai, giminės ir kaimynai, kurie jau tuoj pat pradėdavo švęsti:

"Tada tėvai, giminės, gentys, draugai ir kaimynai linguoja (vinčiavoja) ir linki jauniesiems visokios laimės, labų dienų ir ilgo amžiaus, ir pradeda visi gerti, plempti, dainuoti ir linksmintis . . . "[18]

Jau po sužiedotuvių jaunoji, nors dar ir neištekėjusi, jaučia tam tikrą laisvės varžymą. Juška sekančiais žodžiais apibūdina mergavimo laiką, tada mergaitė jau viena niekur nebepasirodo, o yra lydima vadinamos pamergės-pauodegės:

"Per mergavimą nuotaka kasdien vaikščioja rūtomis apsikaišiusi, su vainiku ir kaspinu ant galvos, ir jeigu kur eina iš namų, tai vis drauge su pamerge kaip su pauodegiu, ir visur elgiasi padoriai".[19]

Šis mergavimo laikas yra nuotakos paskutinė proga pasirodyti viešumoje, ji vaikščioja po svietą atidengta galva, su vainiku ar su gėlėmis prie kasų, kas simbolizuoja neištekėjusios moters stovį.

Po mergavimo seka vad. Mergvakaris, taip pat žinomas kitais vardais: vakarynomis (dzūkuose), mer-

SVOČIA KUPIŠKIS 1934 M.

ŽEMAITĖ PLUNGĖ 1934 M.

gų vakaru (Prusų Lietuvoje), panų bei pintuvių vakaru (žemaičiuose), prieveseiliu (apie Kupiškį) ir t.t.[20] Šio vakaro apeigos reiškė jaunųjų atsisveikinimą su savo jaunystės dienų aplinka, nes po vedybų nuotaka buvo paprastai išvežama pas vyrą, į marčias. Ypač merginai vestuvės buvo radikalus gyvenimo pasikeitimas, ji nežinojo kas jos laukia vyro namuose, kaip susiklostys jos santykiai su vyro šeimos nariais, su anyta. Užtai svarbiausios iš Mergvakario apeigų ir buvo jaunosios atsisveikinimas su darželiu, vainiko pynimas ir jaunosios apdovanojimas. Visos šios apeigos vyko belaukiant atvykstančio jaunikio.[21] Nuotaka, dviejų pamergių lydima, apsivilkusi vestuviniais drabužiais, pereidavo per kaimą, kviesdama visus ateiti ją išleisti į jungtuves. Atsisveikindama su kaimynais, ji laikėsi nuolankiai. Įėjusi į trobą, kiekvienam žemai nusilenkdavo, "atsiprašydavo" ir prašydavo visų palaimos. Dovanas pati nepriimdavo, tai darydavo pamergė.[22] Grįžtančią iš kaimo nuotaką susirinkęs jaunimas pasitikdavo daina, pati nuotaka, priėjus kiemo vartus, virkaudavo:

"Vai aš pareinu, aš parvaikščioju didį kiemelį. Aš išvaikščiojus visą kiemelį, niekur neradau tokio dvarelio, kaip mano tėvelio dvaras — jovarais sodytas, perlais barstytas, vario varteliai, šilkų panteliai. Atverk, tėveli, vario vartelius, vai atkabinki šilkų pantelius: pareina dukrelė, vejelės nemindama, raselės nekrėsdama, tik pamindama savo jaunas dieneles, tik pakrėsdama savo gailias ašareles . . . "[23]

Šie liūdni nuotakos žodžiai, kuriuose ne ji pati, o mergos-dainininkės ar kiti vestuvių veikėjai dainuoja, aiškiai pabrėžia pačios nuotakos anksčiau minėtą tipišką pasyvumą. Taip yra ir su Mergvakario šokiais, kai ne ji, o tėvai pradeda šio vakaro šokius, su visa eile sekančių ceremonijų. Šiame vakare jai būna išpinamos kasos; tėvas šukuoja, braukdamas tris kartus šepečiu per kasą, po jo motina, pamergė ir tetos, o tada šepetys trenkiamas į krosnies kampą.[24] Panašiai ir su vainiko pynimu, kurį ne pati jaunoji pina, o aplink stalą susėdę nuotakos tėvai, seserys, broliai, pamergės ir svočia. Visi, pradedant tėvais, ima iš lėkštės po rūtos šakelę ir padavinėja vyriausiai pamergei ar svočiai. Tokiu būdu visi įsijungia — išskyrus jaunąją — į vainiko pynimo aktą.[25] Kitas Mergvakario charakteringas paprotys, aprašytas Juškos, būdavo nuotakos sodinimas ant kubilo, kuris jau įvykdavo jaunikiui atvykus. Ir čia jaunoji pati negali atsisėsti, ji yra sodinama.[26] Šio sodinimo ant kubilo paprotys anksčiau turėjo didelę reikšmę. Liaudis kubilui teikė didelę pagarbą kaip ir duonai. Marti sodinama ant duonkubilio, kad būtų gera šeimininkė. Visuose šiuose papročiuose matome, kad jaunoji pati tiesioginiai neatlieka jokių funkciju, su ja yra kas nors daroma. Nei savo jausmų išreiškime, nei vainiko pynime, nei atsisveikinimo šokyje, nei sodinimo akte ji nesiima iniciatyvos. Visa tai galėtų simbolizuoti, kad mergaitė yra likimo ir laimės objektas, ne nuo jos, o nuo kitų valios arba nuo kokios augštesnės jėgos priklauso jos ateitis.

Panašus paprotys yra ir nuotakos jieškojimas po paklode arba bragu. Jos jieško ne jaunasis, bet piršlys arba vienas iš jaunikio pabrolių. Šis paprotys turi daug variantų. Juška aprašo, kad vedžio, t.y. jaunikio pabrolys, lydimas dūdų ir smuiko grojimu, eina į gryčią jieškoti jaunosios. Gavę mergų leidimą, lenda po paklode. Jeigu iš sykio nuotakos neranda ir kitą išveda, mergos jį dainuodamos išjuokia. Šį nuotakos po paklode jieškojimą Juška "Svotbinėje Rėdoje" taip aiškina: jos paslėpimas reiškė, kad ji pas tėvus buvo mylima, "kad nei kulkelė, nei raselė ant josios neužkrito" ir išreiškia nuotakos viltį, kad ir "anoj šaly, pas anytą, taip būtų mylima."[27] Taip pat ir šiame paprotyje kaip daugelyje kitų atsispindi tikėjimas į likimą, nuotakos gerbimas ir meilė anytos namuose ne nuo jos pačios priklausė: ji galėjo tik anytos geros valios, jos meilės tikėtis, kas nebuvo garantuota.

Atsiskyrus su rūtų darželiu, pašokus atsisvekinimo šokį ir atsisveikinus su kaimynais, nuotakai ateina laikas atsiskirti su namais ir giminėmis, kas surišta su visa eile įvairių papročių. Šis nuotakos atsisveikinimas, vadinamas nuotakos skirtumas (atsiskyrimas) priklauso, pagal Jušką, "graudžiausiai" nuotakos valandai. Tik išėjus iš po bragilo ar paklodės, ji, vedama jaunojo pabrolio "su graudžiomis ašaromis kloniojasi ligi žemei savo tėvams, giminėms ir visiems, bučiuodama kojas". Merginos palydi šiuos veiksmus graudžiomis dainomis, perimdamos nuotakos jausmų išreiškimą:

"Aš prieidama, (pasikloniodama) savo senai močiutei: — Bagaslavyki, (mano motinėle,) manei už stalo sėsti."[28]

Jos pačios, mergos-dainininkės, perima ir kitą, stebėtojo rolę, klausdamos:

"O ar auksužėlis (ar sidabružėlis) žemuže ritinėjas?

Ir pačios duoda atsakymą:

"O nei auksužėlis, (nei sidabružėlis) žemuže ritinėjas, — mūsų seserėlės (gailios ašarėlės) žemuže ritinėjas."[29]

Artimai surištas su šiuo nuotakos atsiskyrimo nuo artimųjų papročiu yra "Ačiavimu" vadinamas paprotys, kai jaunajai būdavo duodamos dovanos. Kelios vyresnio amžiaus moterys, geros dainininkės, eidavo prie kiekvieno iš esančių, pradedant nuotakos tėvais, baigiant pašaliniu jaunimu, ir specialia daina prašydavo jaunosios vardu dovanų, dainoje tiesiogiai ją atstovaudamos. Taip būdavo dainuojama:

"Labas vakarėlis
Ponui Dievui,
O antru žodeliu
Tau, tėveliui . . . (močiutei, broleliui, sveteliui)

Nedaugel norime,
Nemažo prašome:
Bent šimtą dorelėlių
dukrelei and pramatnos,
Ant pradžios buvimėlio, Ant pradžios gyvenos . . . "

Gavusios dovaną, moterys toliau dėkodavo jaunosios vardu:

"Dėkui tėveliui, (Dievs užmokės) už didžias dovanėles".

Delsiantį duoti šitaip išjuokdavo:

"Ar tau negėda (Taip mažai duoti . . .
Žinoma — turtingas,) Tiktai neduodi . . .
Mes žinom, kur tu gyveni, — (Karčemoj pragėrei,)
Dėl to mums neduodi.[30]

Tokiu būdu, jaunoji, pati tiesiogiai neprašydama, šių laikų norų sąrašo ("Wunschliste") nepažindama, "Ačiavimo eigoje turėjo progą įsigyti svarbių, naujam gyvenimui reikalingų dalykų. Moterys duodavo dažniausiai drobės rietimą, stuomenį (gabalas medžiagos marškiniams), rankšluostį, vilnų kuodelį ir pan., vyrai — pinigų. Pasitaikydavo, kad ir giminės ir kaimynai pažadėdavo duoti avį, telyčią ir pan. Su Ačiavimu su-

rištas marčios pirkimo paprotys, kai jaunikio pusė marčią apdovanoja pinigais. Marčią vaduoja savi, o perka kiti. Šis paprotys primena germanų senus papročius, kai jaunoji būdavo tikrai perkama, kaip kokia nuosavybė. Jaunikio pusė be jaunosios išpirkimo turi išpirkti dar ir jos kraitį iš nuotakos motinos. Šitie papročiai, kuriuose atsispindi labai senos lietuviškos jaunosios pirkimo tradicijos, yra objektyviai paėmus, mūsų laikams gal ir nesimpatingiausios tradicijos. Tačiau ir jos vestuvinėse apeigose yra pametusios savo originalią prasmę ir jas negalima imti rimtai. Abu papročiai — tiek "Ačiavimas" tiek "Kraitvežys" lydimi linksmomis dainomis ir juokais. Tą įrodo pats kraitvežys, kuris atvyksta pasipuošęs plunksnomis prie kepurės — užtai vadinamas "plunksnium".[31]) Visa "svotba", t.y. visi vestuvininkai jį sutinka su kanklėmis ar smuikais ir eina vaduoti kraičio.

Vienas iš paskutinių, priešvestuvinių papročių yra Juškos vadinamas Vainiko Padavimas, t.y. rūtų vainiko įteikimas nuotakai. Įteikiamas jaunikio vainikas, kurį įteikia ne pats jaunikis jaunajai bet jo pabrolys, piršlys, dieveris, ar maršalka. Taip pat netiesiogiai yra priimamas vainikas, kurį priima ne jaunoji, bet jos didžioji pamergė. Nors ir linksma nuotaika kiek nuliūsta, ši apeiga nėra liūdnas momentas, kaip kad Vainiko Pynimo metu. Čia įvyksta "kova" tarp dviejų šalių: merginos stengiasi pavogti vainiką nuo piršlio ar pabrolio. Apie Kupiškį nuotakos pabrolys oracijos metu išpeikia jaunojo vainiką sakydamas, kad ten ne rūtų, o supuvusių dilgynių vainikas. Kartais vainiką priimti atsisako jaunosios pamergė sekančiais žodžiais:

"Nepriimk, sese mano miela, piktadilgių vainiko. Penkių senų bobų pintas, degute mirkytas. klabūčke laikytas, penkių baltų kumelių vežtas."[32])

Prieš bažnytines jungtuves įvyksta paskutinis jaunosios atsisveikinimas su tėvais, Juškos vadinamas "Atsideivojimu". Juška rašo:

". . . nuotaka, vedžio pabroliu vedina, puldama po kojų tėvams, giminėms ir žėdnam svečiui ir namiškiams, kloniojas su ašaromis."[32])

Be atsisveikinimo su tėvais yra žinomi ir kiti papročiai. Dzūkų bei rytinių aukštaičių vestuvėse jaunoji eina aplink stalą, pabučiuodama kryželį. Einant būdavo nutraukiama ir staltiesė, kad kaimo merginos greit ištekėtų. Apie Aluntą svočia, ne jaunoji, eidavo aplink stalą, kad jaunoji būtų laiminga. Apie Panevėžį nuotaka, išvažiuodama į bažnyčią, pabučiuodavo tėvui rankas, nuėjus pastalėj pabučiuoja žemę ir visas keturias stalo kertes, sakydama:

"Sudie, juodoji žemele, mano nešiotojėle! Bėginėjau maža būdama, bučiavau tave rytas vakarėlis."[34])

Šitokiais veiksmais liūdnoje nuotaikoje, dramatiškai būdavo pabrėžiama nežinios pradžia ir ateities baimė. Visuose šiuose papročiuose atsispindi senas pagoniškas tikėjimas, kuris vadovavosi ne savimi, o likimu.

Pačios sutuoktuvės Juškos "Svotbinėje rėdoje" sudaro vieną trumpiausių, nedramatiškiausių skyrelių:

"Padarę pas kunigą tvirtus užrašus, svotba gridijasi ("keliauja, skuba") į bažnyčią atiduoti garbę dangaus viešpačiui, o jaunieji — patvirtinti prieš altorių akivaizdoje viso svieto kits kitam savo širdies pažadus ant bendros gyvasties per visą amžių kupetoj ir vienybėj."[35])

Kadangi bažnytinės jungtuvės yra palyginus naujas paprotys, senuoju jungtuvių aktu reikia laikyti Sužiedotuves ir Jaunųjų Sugulimą. Kaip jau minėjome, susižiedavimo apeigose išskiriami trys svarbūs momentai, kurie simbolizuoja jaunųjų susitarimą bendrai praleisti gyvenimą: išgėrimas vyno, degtinės ar alaus iš vieno stiklo, pasikeitimas dovanomis (žiedais, rūtos šakele, skarele ir t.t.) ir viešas pasibučiavimas. M. Pretorijaus liudijimu, Rytų Prūsijos lietuvių papročiuose dar po sužiedotuvių būdavo atliekamas apeiginis šokis, po kurio nuotakos sesuo paimdavo po ranka jaunikį, jaunikio brolis — nuotaką, nuvesdavo juos į klėtį ir ten palikdavo miegoti.[36]) Kappeleris, tai patvirtina sekančiu aprašymu:

"Tai buvo klėty jaunavedžių lova pataisyta, nes kad ištikimai tėvai mergos mislijo ant jaunikio, kad jis ją nepames, tai leido dukterį su jaunikiu į klėtį gulti, paskui tegul žinos".[37])

Taip pat ir vėlesnių laikų šaltiniuose pažymima, kad lietuviai sugultuves atlikdavo tuojau po susižiedavimo ir kad pav. Žemaitijoje vad. žiedynoms buvo suteikiama santuokos prasmė.[38]) Svarbiausiuoju asmeniu senovės santuokoj buvo piršlys, dažniausiai visų gerbiamas bendruomenės narys. Vėlyvesniais krikščionybės laikais jį pakeitė kunigas. Po sutuoktuvių jaunavedžiai išvykdavo į jaunojo namus.

(Bus daugiau)

VESTUVINIS "SODAS", KURĮ TURĖJO IŠPIRKTI JAUNOJO PABROLIAI. KUPIŠKIS 1934 M.

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ

ŽIEMA PERNAI

1.

Tyla —
išėjusi iš miško — —
Ir sniegas.

2.

Vienas jo
nedrąsus šuolis
(kaip kiškio)
per lauką . . .
— — — — — —
Ir jau žiema
rūbuose ir daiktuose.

1.

Naujа diena —
tai iš dugno jūros
iškeltas laivas — —

2.

Raudona srove,
(pavasario krantais)
ji plukdo mus . . .
: : : : :
Kol ir vėl, Tavyje
naktį
mūsų kūnai pražydės — —

ROŽĖ

Ateis vasara —
atidarys tavo
tamsią kamaraitę — —
: : : : :
Kur raudona liepsna dega:
nuoga ir vieniša.

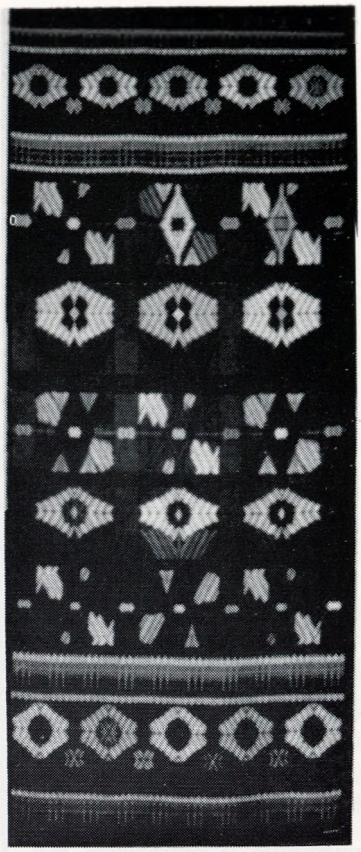

A. TAMOŠAITIENĖ AUDINYS

RUDUO VERMONTE

1.

Geltoni
medžio lapai —

ore,
žemėje
vandenyj — —

2.

Tarp namų —
geltonai atmatuotos:
erdvios,
plačios
nusirengimo patalpos.

KAUNIETIŠKA

IDILĖ

ZENTA TENISONAITĖ

— Šeimininkai vėl riejasi kaip šunes, — sako Juzė, atsargiai praverdama mūsų studentiško kambario duris.

— Nesiklausyk, — sakau.

— Toks nuolatinis triukšmas man kliudo. Kaip aš galiu skaityti ar mokintis? Jie kitaip kalbėti nemoka. Tik bartis, — nepatenkinta ji atkerta.

Koridoriuj pasigirsta šeimininko žingsniai. Jis kažką niurna. Paskui išeina, smarkiai trenkdamas durimis, kad net stiklai suvirpa. Virtuvėj šeimininkė daužo puodus. Netrukus ji barškina mums:

— Panelės, mano vyras yra tikras barbaras. Prašau su juo daugiau nebekalbėti. Be to turiu jus dar įspėti, kad jo protas nevisai tvarkoj.

— Tai kodėl, ponia, jūs už tokio vyro tekėjote? — staiga brutaliai klausia Juzė.

Šeimininkė augšta, laiba, dar gana graži moteris nustemba ir akimirksnį tyli. Ji, tarytum, parausta ir nenorom atsiliepia:

— Prieš dvidešimt penkeris metus jis toks nebuvo. Susipažinau su juo ligoninėj. Rodos visai kitas žmogus buvo. Žinokite, panelės, meilė yra akla. Dabar gi ne gyvenimas, o pragaras. Laimei, gailestingosios sesers darbas mane kiek išblaško. Ligoninėj bent atsigaunu, — dar priduria ponia.

— Kodėl tad jūs kartu su juo gyvenate? Persiskirkit . . . Juzė yra brutaliai atvira. Aš jai dažnai prikaišioju stoką mandagumo. Šeimininkė, staigaus klausimo užklupta, akimirksnį nežino ką sakyti. Tema nemaloni ir ji nenoriai sako:

— Skirtis? Gal tai būtų išeitis? Bet matote, panelės, šitas namas yra mudviejų abiejų. Kaip mums reikėtų dabar per karą pasidalinti nekilnojamu turtu?

— Parduokit namą, — pataria Juzė.

— O ne, panelės, pinigas neturi vertės.

— Ponia, jūsų namas didelis. Turite net šešetą būtų. Gyvenkite jūs viršuj, o ponas apačioj, — mano draugė visada randa išeitį.

— Tąsyk mes vienu butu mažiau išnuomoti galime, — aiškina ponia. — Be to, kuras, šviesa. Daugiau išlaidų atskirai gyvenant.

— Tada kentėkit ir nesiskųskit, — atrėžia Juzė. Nežinau kas jai šiandien pasidarė. Matyti visai kantrybės nustojo. Sako poniai teisybę. Be jokio gražaus įpakavimo, ar konvencionalaus mandagumo. Toks Juzės būdas, bet šeimininkė neužsigauna. Jai jau laikas į ligoninę, atsako, ir dar priduria:

— Panelės, prašau daugiau su vyru nekalbėti. Jis yra beprotis. O jums patariu niekada netekėti už daug senesnio vyro, nors jis milijonierius būtų. Kai aš ištekėjau, buvau jauna ir kvaila. Jis yra už mane daugiau kaip dvidešimt metų vyresnis. Pradžioj vyras nebuvo pikčiūrna, ar beprotis. Dabar visai paseno ir jam ne viskas galvoje tvarkoj. Aš dar nesu sena, bet mano gyvenimas visai sugriautas . . . ir ji, pravirkdama, išeina.

— Vargšė, — sakau.

— Pačios kaltė. Aš tą senį būčiau seniai palikusi, — atkerta Juzė.

— Bet kaip tu tą namą pusiau perpjautum? — klausiu jos.

— Kas tas namas . . . Juzė staiga nutyla, nes šeimininkė sugrįžus vėl beldžia į duris.

— Panelės, aš išeinu į darbą. Prašau vonios kambary nepalikti elektros šviesos. Gerai užrakinkite buto ir namo duris. Popiet ateis mano motina ir užkurs centralinį šildymą. Tik kartoju ir prašau su mano vyru nekalbėti. Jo protas netvarkoj. Be to, žiūrėkite, kad vakare langai būtų gerai užtemdyti, — diktuoja ji mums savo nurodymus. Jos darbas ligoninėj tęsiasi visą parą. Paskui ji yra trisdešimt šešias valandas namie. Ji yra vienos Kauno ligoninės vyriausioji sesuo.

— Gerai, ponia, — atsakome.

* * *

Mums išeinant į Chemijos Institutą praktikos darbams, aš patikrinu ar visur užgesinta šviesa. Ar durys gerai uždarytos. Juzė pašaipiai žiūri ir juokiasi:

— Kodėl jie tą namą ant grandinės nepririša? Ne tik jam, bet ir jai jau maišosi protas, — ir dar priduria, — O tu, Onute, man dabar mano tėvo senmergę tetą Julijoną primeni. Prieš perkūniją jinai visus keturis namo kampus su šventintu vandeniu apšlakstydavo . . .

— Labai ačiū už komplimentą, — atsakau piktai, bet barniu nepradedu. Juzė yra gera mergaitė, nors jos pastabos, kartais, yra labai aštrios. Aš tai vadinu gerų manierų stoka. Juzė man atrėžia, kad ji visada yra atvira ir neveidmainiauja, kaip aš.

— Aš jau geriau tyliu, jei negaliu sakyti teisybės, kuri kitą įskaudina . . . — sakau.

— Tu esi perdaug sentimentali, o kartais naivi, — Juzė patraukia pečiais, bet nutyla.

Fizikos praktikos darbas tą dieną nei man, nei Juzei nevyksta. Žinodamos lieknojo žvairaakio asistento silpnybę gražioms mergaitėms, mes draugiškai šypsomės ir prašome padėti. Jis noriai atsisėda greta mūsų ir patikrina darbus. Pataiso porą klaidų. Mes esame menkos matematikės, pastebi jis, bet darbą priima. Jo plaukai tamsūs ir truputį garbanoti. Būtų dailus vyras, jei ne tos akys, mąstau.

— Aš tik vis galvoju, kuria akim jis į tave žiūri, — sako Juzė vėliau.

— Jis nėra gražus, — atsakau, — bet jaunas ir labai simpatingas. Man jo gaila. Mergaitės jį dažnai išjuokia.

— O ką tu darysi, kai jis tave kvies į kiną?

— Nekalbėk niekų, — sakau, — nekvies . . .

— Argi aš nematau kaip jis vis tik į tave žiūri. Kaip katinas į lašinius. Tik nežinau kuria akim . . . šaiposi Juzė.

— Nutilk, — jau pykstu.

— Tau nėra nei ko pykti, nei ko rausti, — ramiai pastebi mano draugė. — Ko tu taip jaudiniesi? . . .

— Nesityčiok! Jis man patinka. Jis geras žmogus . . .

— Aišku! Aišku! O tu graži mergaitė.

Juzė turi aštrų liežuvį ir man sunku su ja ginčytis. Gimnazijoje mes sėdėjome kartu viename suole. Esame iš to paties kaimo. Pusseserės. Ir visada ji buvo mano pati geriausia draugė. Tik reikia suprasti Juzės savotišką humoro jausmą.

— Onute, aš tavo mamai prižadėjau tave prižiūrėti . . .

— Juzyte, o aš tą patį prižadėjau tavo mamytei . . . ir mes abi kvatojome beveik iki ašarų.

* * *

R. ŽIŪRAITIENĖ

PO AUDROS

LAKE SUPERIOR

Po pietų mes skubame per Ąžuolyną. Paskui vingiuota Parodos gatve žemyn. Medicinos Fakulteto rūmų didžioji auditorija šilta. Algis, mūsų klasės draugas, saugoja mums vietas. Pirmame kurse yra labai daug studentų. Pasivėlinus, net ant laiptų nebelieka vietos atsisėsti.

Mudvi ilgai vargome, kol radome kambarį. Porą savaičių mus buvo priglaudęs dėdė. Bet dėdės šeima didelė. Vietos maža. O studentų kambarių šeimininkės visur pirmenybę duoda berniukams. "Jie nei verda, nei skalbia" sakydavo mums, "o mergaitės rytais ir vakarais užima vonios kambarį visai valandai ir vis lenda į virtuvę." Mūsų šeimininkė gi norėjo tik mergaičių. Turime erdvų kambarį. Gerai apstatytą baldais, tik labai toli nuo miesto centro. Chemijos Institutas beveik po langais. Čia pat Zoologijos sodas. Ąžuolynas. Bet butas šaltas. Karas. Šeimininkė turi labai mažai kuro. Taip mes vis kenčiame nuolatinį šaltį. Jos buto centrinis šildymas labai praktiškai sujungtas su virtuvės krosnim. Kai verda, apšildo ne tik virtuvę, bet ir buto radiatorius ir vonios kambario šilto vandens rezervuarą. Tik kūrenama labai taupiai. Popiet radiatoriai vos įšyla. Mūsų kambario temperatūra niekada nepakyla augščiau kaip šešiolika laipsnių Celsijaus. Ir nuo centrinio pašto toli. Ypač tai juntame, kai atsitempusios siuntinį per Laisvės Aleją, dar turime užvilkti Parodos gatve augštyn. Mūsų tėvai iš kaimo vis pasikeisdami siunčia į Kauną lašinius, sviestą, duoną ir obuolius. Pietus valgome valgykloj su maisto kortelėmis. Sunku tai pietumis pavadinti, bet Juzė tvirtina, kad būtinai reikia duoną ir lašinius bent su kopūstais ir bulvėmis paįvairinti. Kitaip pagadinsime skrandžius. Dažnai grįžtame namo vakare. Medicinos Fakulteto studijų salė šilta. Namie be pirštinių, rašant, pirštai stingsta. O pas mamą visi kambariai prikūrenti. Malkų malkinėje kiek tik nori. Bet paštu jų neatsiųsi į Kauną.

Algis gyvena studentų bendrabuty. Pigi nuoma, sako, bet mums nepataria. Algio sesuo Stefa, trečio kurso medikė, turi kambarį pas tetą. Mes sykį Algį aplankėme. Nors jis ir jo du kolegos, būsimi inžinieriai, kambario lubas buvo apvedę elektrinių vielų tinklu, jų patalpa nedaug kuo skyrėsi nuo ledų rūsio.

* * *

Šeimininkės motina, labai nešneki moteris, verda kopūstų sriubą. Juzė atriekia duonos riekę, atrėžia lašinių gabalą ir neša jai. Už tai ji mus pavaišina sriuba, kuri mums yra labai gardi. Virtuvė yra vienintelė vieta visame bute, kur temperatūra siekia dvidešimt laipsnių virš nulio. Juzė tai žino, nes išmatavo. Kai šeimininkė grįžta iš tarnybos, senoji moteris išeina. Mūsų kambario termometras jau rodo penkiolika laipsnių Celsijaus. Juzė aiškiai pabrėžia žodį Celsijus.

— Ar žinai kiek būtų penkiolika laipsnių Farenheito? — klausia ji tyčia.

— Ne. Aš nesu matematikė, bet manau, kad nedaug.

— Onute, kuris velnias mus čia laiko pririšęs? — atsidūsėja Juzė. — Namuose šilta. Virtuvėje visa šeimyna vakaroja. Mama kepa blynus . . .

— Ar tu nori grįžti namo?

— Ne, — atsako ji, — tik tas šaltis, kartais, ima man protą maišyti. Netrukus būsiu kaip mūsų šeimininkas. Pamatysi. Ir tu taip pat. Juk sėdime čia vis su paltais, kepurėm. O gal žmogus pripranta prie šalčio? Bet tokioje žemoje temperatūroje anatomija nelimpa į atmintį.

Koridoriuj šliaužiantys šeimininko žingsniai ir atsargus beldimas į duris.

— Labas vakaras, panelytės, — šneka jis. Juzė jas truputį praveria.

— Man žmona uždraudė su tamstomis kalbėtis, — sako jis pro plyšį. — Ji yra labai nervuota. Darbas li-

R. ŽIŪRAITIENĖ

SENAS MALŪNAS

goninėj sunkus. Bet mano uošvė yra daug blogesnė. Laimei, kad ji čia neilgai būva. Ateina tik sutvarkyti. Išverda vakarienę, kai žmonos nėra namie, ir išeina. Bet man ji niekada nėra gero žodžio pasakius. Nei labas, nei sudie. Baisi moteris. Panelytės, prašau paskolinti man nors mažą gabaliuką lašinių. Šiandien tik kopūstų sriuba, net duonos nėra. Vos ant kojų pasilaikau, — skundžiasi jis, nes žino, kad mes vakar iš namų gavome siuntinį. Juzė yra dosni. Ji atriekia storą, kaimietiškos ruginės duonos riekę. Aptepa sviestu. Uždeda rūkyto kumpio gabalą. Ir kiša per durų plyšį. Šeimininkas atsigauna. Jo akys nušvinta. Balsas pagyvėja. Jis dėkoja daug kartų ir skubiai dingsta virtuvėje, tarytum bijodamas netekti sumuštinio.

Po kiek laiko senis vėl atšlubuoja. Jis truputį raišas. Kairė koja atrodo trumpesnė.

— Panelytės, prašau, ateikite į virtuvę. Ten daug šilčiau. Stalas laisvas. Galite rašyti. Aš tamstoms netrukdysiu. Atsisėdęs kamputy tyliai skaitysiu laikraštį — skamba balsas už durų.

Mes padėkojame, nes žinome iš patyrimo, kad šeimininkas yra labai kalbus. Tiesiog mitomanas. Jis gi, nežiūrint žmonos draudimo, vis stovi prie uždarytų durų ir kalba. Pasakoja kas naujo įvyko Kaune ir Vilniuje. Kartoja anekdotus. Skundžiasi žmona ir uošve.

— Panelytės, ar jūs gerai pažvelgėte į mano uošvės veidą? Tikra ragana. Duok jai šluotą ir ji lėks. Aš bijau, kad ji mane vieną dieną nunuodys. Pamatysite, panelytės. Aš visai nejuokauju. Mano žmona taip pasikeitė. Po to, kai jos mama persikėlė gyventi į Kauną. Ačiū Dievui, ne pas mus. Pas seserį. Uošvė dabar visokius niekus mano žmonai pasakoja. Mane vis peikia ir juodina. Kol uošvės čia nebuvo, mano žmona buvo visai kitokia. Dabar . . . ach, panelytės, tamstos negalite įsivaizduoti koks yra mano gyvenimas . . . Blogiau negu šunies . . .

Juzė raukosi ir kraipo veidą tarsi verktų. Aš praveriu duris.

— Panelytės, mano žmona man uždraudė su tamstomis kalbėti. Bet kodėl? Aš esu džentelmenas. Aš juk nieko blogo tamstoms nepasakoju? Prašau jai nesakyti, tik užeikit valandėlei į virtuvę pasišildyti. Virtuvėje dabar daug šilčiau, — šeimininkas beveik maldauja. — Mano žmona su manim nesikalba. Tik barasi. Viskas jai negerai. Ar aš kaltas, kad karas? . . .

Sėdime virtuvėje. Šeimininkas vis kalba ir pasakoja. Anekdotus. Senus ir girdėtus. Nuotykius, kuriais jis tik pats tiki. Mums jo labai gaila.

* * *

Vakare, vos pravėrus duris, mus pasitinka gardus blynų kvapas.

— Panelės, jūsų blynų tešla pradėjo kilti per viršų. Matyt perdaug mielių įdėjote? Tai nieko nelaukdama ėmiau kepti, — aiškina šeimininkė ir parodo ant krosnies garuojantį dubenį su storais gelsvais blynais. Mes, prieš išeidamos į kursus, įmaišėm tešlą. Iš namų atsiuntė pikliuotų kvietinių miltų. Blynai labai gardūs. Šeimininkė dengia virtuvės stalą keturiems asmenims. Ištraukia puodynę uogienės. Virtuvė šilta ir jauki. Šį vakarą pirmą kartą šeimininkai nesibara. Ponia prisimena juokingus ligoninės nuotykius. Šeimininkas pasakoja kaip turgavietėje vokiečių žandarai gaudė spekuliantus.

— O mes šiandien norėjome eiti pirkt kojinių, — prisipažįsta Juzė. — Tik laiko neturėjome.

— Atsargiai, panelės, atsargiai, — įspėja šeimininkė. — Jei jums reikia kojinių, pasakykite man. Mano motina gali parūpinti. Už sviestą, ar lašinius . . .

* * *

Po Kalėdų atostogų, prasidėjus antram semestrui, mes įsigijome naują draugę. Juzė ją pravardžiuoja Sarka. Jos tikras vardas yra Vincė. Bet keista, kad ne-

trukus ta pravardė jai prilimpa. Niekas jos kitaip nebevadina, kaip Šarka. Ji už tai nepyksta, net patenkinta. Šarka yra graži, liekna šviesiaplaukė. Draugiška ir labai judri. Ji viską žino. Be to, Šarka yra tikra kaunietė ir tuo labai didžiuojasi. Kartu ji skaito savo pareiga apšviesti dvi kaimo merginas, atvykusias iš provincijos gilumos. Savo patarimais ir žiniomis ji yra naudinga draugė. Ji mums irgi pasiūlo už sviestą ar lašinius parūpinti šilkines kojines. Tik Šarka perdaug flirtuoja su vyrais. Ypač su anatomijos profesoriaus asistentais. Ji ir mums pataria:

— Mergos, nebūkit kvailės. Reikia mokėt gyvent. Ar taip jau sunku vienam antram pamerkti akį?

— Kad mes jau turime žvairaakį, — dirbtinai atsidūsėja Juzė ir merkia Šarkai. Jos abi, kaip susitarusios, ima kvatoti. Aš juntu, kaip mano skruostai pradeda kaisti.

— Palauk tu, — jau piktai sakau Juzei. — Aš tau nedovanosiu, — ir pirmą kartą rimtai supykstu ant draugės. — Vincas Balutis yra labai simpatingas vyras. O kas, kad truputį žvairas? Ar dėl to jis kaltas? Ar tai kliudo jo intelektui? Šiais dar metais jis gaus fizikos daktaro laipsnį . . .

* * *

Danutė yra gimusi Amerikoj. Ji gyvena Kaune pas tetą. Netoli mūsų. Tik už gatvės kampo. Jos kambarys šiltas. Kartą per savaitę, vakare, mes nueiname pas ją pasižmonėti. Ir pasišildyti. Ji labai laukia karo pabaigos. Tada galės sugrįžti į Ameriką. Prieš karą ji buvo atvykusi su tėvais į Lietuva aplankyti giminių. Kilo karas ir jiems nepavyko grįžti į Bostoną.

Užtemdyto Kauno gatvės labai tamsios, kai nėra mėnesienos. Mes vengiame vaikščioti vakarais ir eiti per Ąžuolyną, kuris gerokai sutrumpina kelią namo.

Vakar Vincas mane buvo pakvietęs į kiną. Palydėjo atgal per Ąžuolyną. Apšerkšnoję medžiai, apšviesti melsvu mėnesienos sidabru man atrodė pasakiški. Šalo. Sniegas sausai girgždėjo po mūsų padais. Išblyškęs mėnulis mus sekė kaip vagis. Pasislėpęs stebėjo pro medžių kamienus. Kartais pasikabindavo ant medžio šakos ir, atrodė, suposi. Mes ėjome tylėdami. Tarytum žodžiais bijodami sudraskyti žiemos nakties pasakos paslaptingo žavėsio tinklą. Vincas laikė mane paėmęs už parankės, ir aš norėjau, kad kelias per Ąžuolyną niekada nesibaigtų. Atsisveikindamas jis staiga mane apkabino ir pirmą kartą pabučiavo:

— Onute, aš tave myliu, — sušnibždėjo jis švelniai man į ausį, — man bus liūdna, kai tu išvažiuosi. Nepamiršk manęs. Rašyk . . .

Grįžus namo, aš sumelavau Juzei, kad buvau užėjusi pas dėdę pasižmonėti.

* * *

— Juzyte, aš to šalčio nebeišlaikau, — sakau jai po dviejų dienų. — Nutariau važiuoti namo. Geriau mamai padėsiu kiaules šerti.

— Važiuok, — atsako ji abejingai, bet jos balse skamba nepatenkinta gaida. — Ar tau negaila nutraukti studijų?

— Kokios tos studijos tokiam šaltyje? Važiuok kartu, — kviečiu ją. — Eina gandai, kad vokiečiai gali uždaryti universitetą. Padėtis kasdien blogėja. Algis pasakojo, vokiečiai gaudo jaunus vyrus ir veža juos darbams į Vokietiją. Jis naktį bijo būti bendrabuty. Nakvoja gretimos gatvės apleistame kioske. Pagalvok. Važiuokime kartu . . .

— Važiuok, bet aš pasilieku, — atsako ji griežtai. Aš kraunu savo kuklią mantą į du lagaminus. Dalį knygų palieku Juzei, dalį Algiui. Vakar Algis labai sumaniai suklastojo mano seną leidimą pirkti geležinkelio bilietą. Vokiečių žandarų kontrolė tikriausiai nieko nepastebės. Palieku Kauną ir Medicinos Fakultetą. Bėgu nuo šalčio namo. Juzė yra nusiminusi palikdama viena, bet ji tą slepia.

— Algis dar pasilieka, bet nežino ar ilgai. Jo kambario draugai jau vakar išskubėjo. Į kaimą, — pasakoju, nors jai tai maža paguoda.

— Onute, o ką man reikės pasakyti tavajam žvairaakiui? — klausia ji rimtai.

— Nieko, — atsakau linksmai, — visiškai nieko. Vincukas žino. Aš jam rašysiu. Bet, prašau, tu jį vadink vardu . . .

— Aha! . . . Vincukas . . . — nustemba Juzė. — Žiūrėk kokia tu slapukė. Man visai nieko nesakei. Bet ar jis rimtai tave myli? . . .

— Gal būt. Ar žinai, kad Vinco tėviškė netoli nuo manosios. Vasarą dviračiu lengvai pasiekiama. Nereikia geležinkelio bilietams leidimų klastoti . . .

Tuo tarpu per koridorių šlepsena šeimininkas ir barškina į duris:

— Panelytės, paskolinkite man gabaliuką lašinių! Uošvė vėl išvirė kopūstus. Prašau, tik mažą gabaliuką! Panelytės, ar tamstos girdit? . . .

DANUTĖ MICKUTĖ - MITKIENĖ

JEI BŪTUM . . .

(skirtas Dr. E. Tumienei)

Jei būtum Tu Nomeda —
Tave pasveikinčiau, kaip Prūsų lietuvaitę,
Lyg dovaną iš Herkaus Manto kraičio,
Mum davus antrąjį Vydūno — žiedą —

Bet Tu tik Didlietuvė,
Tiesi takus mūs Donelaičiui
Plačiam pasauly Pacifiko —
Kur mūsų dienos, metai rieda, rieda . . .
Ir kas nūn pasakys, kiek dar jų čia mum liko?

O Nemunas, kaip šaukęs — tebešaukia,
Ištiesęs ilgesingą ranką . . . laukia.

MARGASPALVIS KAKLARAIŠTIS

HALINA DIDŽIULYTĖ MOŠINSKIENĖ

Adomas sėdėjo prie ligonės lovos. Jo rankose truputį virpėjo mikrofonas, kuriuo jis stengėsi sugauti tylų ir skubų šnabždėjimą, paskutiniuosius atodūsius mirštančios žmonos. Jo veidu ritosi ašaros, bet Valentina jų nebematė, aptemusiu žvilgsniu pasitikdama mirtį. Jos kvėpavimas buvo greitas, su pertraukomis, vaškinė spalva nuo kaktos palengva slinko skruostais žemyn.

Tyliai sukosi aparato rateliai ir užrašinėjo paskutiniuosius agonijos garsus, kai staiga sučirškė laikrodis aštriai ir piktai. Jis pašoko, stipriai prispaudė mygtuką ir kambaryje liko visiška tyla, baugi tyla. Valentina jau buvo mirusi. Jos vaškinis veidas buvo labai ramus, neįprastai rimtas.

Adomas pakėlė jos ranką — bejėgė, šalta, šiurpiai šalta. Perbraukė kaktą, lyg ledo gabalą pajuto. Jis nuėjo prie telefono ir pranešė vaikams, kad motina mirė. —

Kai atskubėjo duktė ir sūnūs su marčiomis, jis rišosi patį gražiausią margą kaklaraištį.

— Tėte, ką tu darai? Juk mama numirė, prieš ką tu dabar puošies? — pro ašaras klausinėjo duktė.

— Mama taip norėjo. Tokia buvo jos paskutinė valia, — jis kalbėjo šaltai lyg pats su savim, o rankos virpėdamos niekaip negalėjo sumegsti tinkamo mazgo. —

Miegamojo dideliame veidrodyje jis matė save visiškai vieną, o ten kitame kambarėlyje gulėjo mirusi Valentina, iškankinta ilgos ligos. Jiedu niekada nebepasižiūrės į veidrodį juokdamiesi, ir jinai nebesuvels jo retėjančių plaukų kuokšto. Jis liko vienas, visiškai vienas. Pasijuto pats nelaimingiausias pasaulyje — daug nelaimingesnis už tuos, kurie palaidojo savo sūnus Vietname, už savo gimines likusius Lietuvoje vargui ir persekiojimui. Jis pasijuto, kaip pamestinukas savo nuosavuose namuose. Jis negalvojo ką pergyvena šiuo momentu duktė ir sūnūs prie motinos, kuri nebesugrįžtamai išėjo. Valentina buvo jo, tik jo, neatskiriama dalis viso gyvenimo, kuriame jis buvo laimingas, patenkintas ir išdidus.

Jis pasitaisė margą kaklaraištį užsivilko gražiausią eilutę ir išėjo prie susirinkusiųjų būrelio. Lenkėsi prie ponių rankų dėkodamas užuojautą pareiškusioms ir jautė tų rankų šilumą, lengvą paspaudimą . . . — švystelėjo atmintyje, kai jis pirmą kartą pabučiavo smulkutę vaikišką Valentinos ranką ir kai jo žvilgsnis pamatė tą vaškinę ramiai ištiestą jos ranką — pasidarė

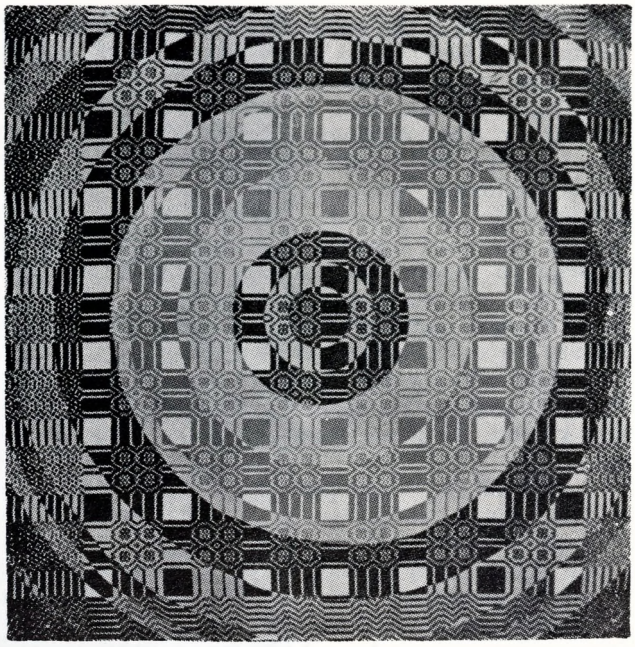

V. BALUKIENĖ DROBĖ

D. STONČIŪTĖ KOMPOZICIJA

dar baisiau. Ledinis vienatvės jausmas sukaustė iki sąmonės netekimo. –

Valentiną palaidojo tolimose kapinaitėse. Adomas pastatė juodo marmuro paminklą, prisiekdamas vėlionei, kad jinai vienintelė yra ir liks jo gyvenimo draugė. Jis važiuodavo ten kiekvieną savaitgalį ir mąstydavo ties užžėlusiu kapeliu apie praeitį ir dabartį. Praeitis sugrįždavo daug ryškesnė, negu dabartis, visose smulkmenose iškildavo tai linksmai puošni jų jaunystė, tai vėl smulkmeniškai kasdieniška . . .

– "Niekas ir niekada neatstos man Valentinos . . . " – kartodavo draugams ir pažįstamiems. Ir visi kalbėdavo: "Adomas niekada neves kitos. Jis perdaug idealus vyras buvo Valentinai . . . " – Bet retai kas beprisminidavo, kad Valentina buvo ideali žmona savo vyrui, lepinusi jį iki kraštutinumo ir tik dėl jo gerbūvio prarado sveikatą. Kas gi galvos apie tą, kuri jau po velėna . . .

Praėjo metai, kiti. Adomas susigyveno su savo vienatve. Jis išmoko pats sau išsivirti valgį ir apsiskalbti. Pasikviesdavo moterėlę butą apvalyti, puodus iššveisti. Namuose buvo viskas taip palikta, tarsi Valentina tuoj pat sugrįžusi rastų kiekvieną daiktelį toj pat vietoj, kur jį padėjo. Net jos numegsti puodams kelti lapeliai kabojo ten pat virtuvėje, dulkių apnešti.

Jis eidavo į darbą reguliariai ir grįždavo į tuščius namus, kur niekas jo nepasitikdavo, tik laikraščių banderolės ir vienas kitas laiškas. Įeidavo į žmonos kambarėlį, kuriame buvo pasistatęs jos portretą, atsidusdavo, pats savęs klausinėdamas kiek ilgai ištvers toje vienatvėje. –

Vakarais pasistatydavo filmų aparatą ir ilgas valandas žiūrėdavo filmus iš jų gyvenimo, kai jie visi buvo kartu: jis, Valentina, visi vaikai, įvairių švenčių ir vestuvių progomis, kur buvo draugai ir didelė, neišsakomai didelė laimė. –

Taip save beraminant, kartais paskambindavo telefonas ir tolimas moteriškas balsas teiraudavosi, kaip jis laikosi. Tada Adomas tarsi pabusdavo iš palaiminto sapno, nusipurtydavo vienatvės slogutį – pasijusdavo vėl vyras esąs. Ir jo balsas tapdavo švelnus, saldus, žadantis . . . telefono ragelį laikanti ranka tarsi kokių elektros spindulių šildoma truputį virpėdavo įsiklausius į meilius ir daug žadančius žodelius tokio pat likimo našlės ar išsiskyrusios. –

Adomui visos besiperšančios našlelės ar mergelės buvo svetimos ne savos. Jos buvo gražios, patrauklios, bet jos nebuvo Valentina. –

Praėjo dar metai ir kiti. Visiškai nelauktai vieną karta jis susitiko Valentinos draugę, pačią geriausią jos draugę ir jam pasivaideno, kad Valentina sugrįžo, kad ji čia pat, su juo, tarpe jų . . . – Jis buvo laimingas. Nebebuvo vienatvės, jis jautė Valentinos rūpestingumą, girdėjo jos juoką, vaikščiojo praeities takučiais, kaip išdykęs berniokas mėtydamas akmenukus į lietaus balutes . . . – Bet tai tebuvo sapnas. Ji atėjo, nuėjo ir dingo nepasiekiamai.

Vienatvė dar skaudesnė liko. Jis ėmė niršti ir maištauti savyje. Nuvykęs į kapines skundėsi Valentinai, kad jis vėl vienas . . . – O smilgos pavėjuj linguodamos kartojo: "Juk ir aš čia vienui viena, aš tavoji Valentina . . . " – Jis išskubėdavo iš kapinių kartodams pats sau: "Netiesa ji ne viena. Mano mintys dieną naktį su ja".

Ir dar nuskubėjo metai. Adomo aplinkoje keitėsi veidai moterų ir merginų, jis pasijuto esąs našlių ir gyvanašlių dėmesio centru. Valentinos vaizdas vis tolo ir jam jau nebebuvo įdomu klausytis mirštančios žmonos paskutinių žodžių įrašytų fonografo juoston. –

Veiną vakarą išsipustęs ir užsirišęs patį įmantriausią kaklaraištį, jis nuvažiavo į vieną reikšmingą pobūvį. Susitiko su seniai matytais draugais, su broliu atvykusiu iš kito kontinento, bet jo dėmesį patraukė viena daili ponia. Jinai buvo viešnia susirinkusiųjų tarpe, elegantiška, pilkomis, išblukusiomis akimis, bet nuostabiai žavia šypsena sudarančia dvi duobutes skruostuose. Jis pastebėjo ją, jinai – jį. Užsimezgė kalba. Našlelė, prieš porą metų palaidojusi vyrą svetur. Adomas pasitaisęs kaklaraiščio mazgą, išsitempęs visu savo ūgiu, įtraukęs beaugantį pilvelį, užmiršęs, kad po neseniai darytos operacijos randai dar yra skausmingi, ėmė "gaidžio sparnu" apie našlelę rėžti.

Moterytei patiko. Radosi bendra kalba. Ji su "meile" prisimenanti savo vėlionį vyrą, kuris pasitraukė iš jos gyvenimo, kaip varginantis balastas, jisai gi savo giesmelę burkavo apie "nepamirštamą" Valentiną. –

Pasitaikydavo pasimatymas čia, susitikimas kitur, užsimezgė draugystė. Jis negali užmiršti josios duobučių skruostuose ir daug žadančios šypsenos, jinai – jo namų, didelių, gražių, patogių namų, kuriuose tik trūksta moteriškos rankos. Ji žino, kad tie namai gali pasilikti jai . . . Ji tai labai gerai žino. Ir džiaugsmas ją dar labiau atjaunina. Ir jiedu susižieduoja, o po kiek laiko skelbiamos ir vestuvės!

Jų tarpe nebėra nei Valentinos, nei anosios "mylimo" vyro vardo. Yra tik margas, modernus kaklaraištis. Jinai stebisi: – "Koks gražus tavo kaklaraištis, Adomai . . . " – "Kaip tu gerai išsilaikiusi, našlele . . . " – Jis užslopina kitus klausimus apkabindamas jos tvirtą ir tamprų kūną, ir atrišdamas kaklaraištį jį sviedžia tolyn, tą patį gražiausią, paskutinę Valentinos kalėdinę dovaną. –

Vienišuose kapeliuose tyliai šnera smilgos. Valentina miega amžinu miegu, vienui viena.

NUOŠIRDŽIAI DĖKOJAME

Rūtai K. Vidžiūnienei, Jūratei Avižienienei

ir visom mielom sesėm

prisidėjusiom prie "Moters" žurnalo

pagarsinimo Los Angeles mieste!

"Moters" redakcija

• KNYGOS

NAUJAS DANGUOLĖS SADŪNAITĖS POEZIJOS RINKINYS

PR. NAUJOKAITIS

Išeivijoje subrendusi mūsų poetė Danguolė Sadūnaitė 1974 metų pradžioje išleido jau penktą lietuviškos poezijos rinkinį PAKELIUI Į EMMAUS. Ankstesnieji jos rinkiniai buvo "Vasaros medžiuose (1961), "Kai tu arti manes" (1965), "Tu esi mano žemė" (1968) ir "Laiškai Dievui" (1970). Be šių dar išleisti du rinkiniai anglų kalba "To regions of no admittance" (1963) ir "Recollections of a Childhood" (1971).

D. Sadūnaitė turi savo individualų lyrikos pasaulį. Daug tų pačių motyvų kartojasi, tik kita forma, jos visuose rinkiniuose. Jos eilėraščiai atskleidžia labai intymų asmeniškų nuotaikų, jausmų ir minčių pasaulį. Visuomeninės, tautinės ir platesnės egzistencinės problemos, atrodo, poetei yra svetimos. Jos pasaulis yra šviesus, optimistinis, nuskaidrintas religinių nuotaikų mistiniu bangavimu. Šiame ir priešpaskutiniame rinkinyje vyrauja subtilūs religiniai motyvai. Tai kalbėjimasis su savimi Viešpaties akivaizdoje. Gal dėlto nei tamsa, nei mirties šešėlis jos nebaugina. Tiesa, ji jaučia tamsą: tamsa noksta kekėmis ir ji didesnė už naktį, bet ji jaučia, kad tamsa tėra trumpalaikė, ne amžina, nes apsnigtam kaime žvaigždžių pūgoje iš džiaugsmo luš nakties tiltai, Viešpaties ranka jaučiama ir nakties pūgoje. Poetė mirtį vadina gimimu naujai būčiai, ir gulimas į žemę jai atrodo tik miegas miegamajam maiše.

Tokios optimistinės būsenos poetė pasiekia giliu tikėjimu į Viešpatį, kurio buvimą ji jaučia visur lyg švelnų

Danguolė Sadūnaitė

žolės prisilietimą. Savo sielą poetė nori atskleisti Viešpačiui medžio įvaizdžiu. Medis save išdalina žiedais, o poetė savo gyslose jaučia saulę ir vėją — tas pačias jėgas, kurios duoda gyvybės medžiui. Kaip medis savo buvimą grąžina į žemę, taip ir poetė tikisi grįžti į žeme ir ten išsisklaidyti Viešpatyje. Už tai jai atrodo, kad velėna, pridengusi mirusius, mus tik išlaisvina.

Šiame rinkinyje poetė jaučia Viešpaties žingsnius ir ranką, girdi Jo balsą gamtos ir laiko reiškiniuose, net savo pačios prigimtyje. Tai kelionė su prisikėlusiu Kristumi iš Jeruzalės į Emmaus miestelį. Tačiau šitas Šventraščio motyvas įliejamas į subtilų aplinkumos pasaulį, į poetės jautriai išgyvenamą gamtos peizažą. Poetės siela išeina pasivaikščioti į mišką, kad ten pabūtų pasislėpusi su Tyliuoju, su Vienintėliu. Rytą ji jaučiasi lyg muitininkas, kuri Viešpats šaukia lipti iš medžio. Džiaugsmą teikia rytas, saulės šviesa, jūrų platybės, mėlynas dangus, žydinčios pievos ir tekančios upės. Ypač gyvas ir gilios prasmės yra saulėlydžių motyvas. Saulėlydis poetei yra ne tamsos ir išnykimo pranašas, bet stebuklų momentas, laimės versmė, dviejų pasaulių susilietimas. Saulėlydžiai jai yra "trumpi apsilankymai pas Dievą" (32 p.). Saulėlydžiuose susitinka Dievo ir poetės rankos, nes tada Viešpats surenka spindulius, o poetė savo rankomis nori saulę dar ilgiau pasilaikyti.

Lyginant šį rinkinį su "Laiškais Dievui", eilėraščių turinys, religinės nuotaikos nedaug kuo skiriasi. Tačiau "Pakeliui į Emmaus" poetės žodis yra subtilesnis, brandesnis, stipriau apvaldytas. Brūkšnių ir daugtaškių vartojimas yra saikingesnis, neįkyrus.

Išviršinės formos atžvilgiu eilėraščiai plaukia laisvu ritmu, dažniausiai nerimuotomis eilutėms, padrikais posmais, sudėstyti iš fragmentiškų nuotaikų ir vaizdų trupinėlių. Kaikurie eilėraščiai visai trumpučiai, o ilgesnieji — su nutylėjimais, su vaizdų iškarpomis, su staigiais šuoliais. Pasitaiko ir labai nutolusių, sunkiai suvokiamų metaforų, bet daugumas eilėraščių yra vaizdingi, vienos nuotaikos, nuoširdūs, šilti. Subtilios lyrikos mėgėjui, literatūriškai išprususiam skaitytojui šis rinkinys patiks ir bus maloni kultūrinė dovana.

Danguolė Sadūnaitė, PAKELIUI Į EMMAUS, eilėraščiai, 1974 m. Viršelį ir aplanką nupiešė seselė Ona Mikailaitė. Išleido Nek. Pr. Šv. M. Marijos Seserų Kongregacija, spaudė Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. 96 psl., 58 eilėraščiai. Kaina nepažymėta.

1975 — MOTERS METAI

UNO paskelbė 1975 metus pasauliniais **Moters Metais.**

Esther Villar, žinoma knygų autorė ("Der dressierte Mann", "Das polygame Geschlecht"), išėjo į kovą prieš tokį UNO nutarimą, kuris, jos nuomone, yra visai netinkamas ir tiesiog žeminantis vakarų pasaulio moteris.

Vakarų pasaulio moterims sekasi ne tik neblogai, bet netgi geriau, nei vyrams.

Moterys leidžia vyrams už jas galvoti. Augštųjų mokyklų durys yra atdaros visiems, bet iki šiol reikšmingajame mokslo ir technikos pasaulyje protauja vyrai.

Darbininkų unijose už uždarbio lygybę, už darbo sąlygų pagerinimą kovoja vyrai. Moterys unijų priklausomumo nenori, ligoninėse, kur daugumoje dirba moterys, unijas įsteigti yra labai sunku.

Spaudą, nors ir netiesiogiai, irgi valdo moterys. Jų vieša nuomonė turi didelę įtaką į bendrą gyvenimo eigą.

Moterys mūsų socialinėje struktūroje turi daug privilegijų, joms tikrai nebetiktų šaukti, kad jos yra kankinės, ir tuo būdu išsikovoti vis naujų privilegijų. Perdidelė vyriška apsauga ir globa pažeidžia moters savigarbą.

Šeimoje ir visuomenėje normas nustato moteris. Namuose motina, auklėdama vaiką, pradeda nustatinėti kas yra "vyriška" ir kas yra "moteriška", tokiu būdu padėdama pagrindus būsimajai vaiko šeimai. Darželiuose ir mokyklose personalas dažniausiai yra moterys, kurios turi labai svarbią įtaką vaikų brendimui.

Moterys turi didelę reikšmę valstybiniame ir politiniame gyvenime. Kadangi jos mažiau kovoja su gyvenimo egzistencija, jų gyvenimas pailgėja šešeta metų daugiau, ir tuo būdu padaugina balsuotojų eiles. Politinės partijos gali pateikti tik tokią programą, kuri yra priimtina moterims. Kiekviena valdžia, nors ir susideda iš vyrų, tikrumoje yra moterų valdžia. Nežiūrint to, kad moterys savo balsavimo persvara galėtų išrinkti kiekvieną pastatytą kandidatę moterį, jos renka vyrus, nes nenori atsakomybės.

Moterys turi lemiamą žodį ir ekonomikoje, nes didžiausias pirkėjas yra moteris. Prie jos noro ir skonio turi taikytis tiek komerciniai skelbimai, tiek prekių gamintojai.

Prie esamų sąlygų, kai kiekvienas gali pasiekti tinkamą mokslą, vyras vistiek lieka pagrindiniu šeimos išlaikytoju. Moteris dirba tik kad turėtų atliekamų pinigų ar iš nuobodumo.

Moterys leidžia vyrams kariauti, nežiūrint to, kad jų sveikatos stovis ne tik lygus su vyrais, bet ir geresnis.

Pasaulyje yra kraštų, kur moteris neturi jokių teisių, bet vakarietės moterys šiai kategorijai visai nepriklauso.

"Išsilaisvinusių" moterų organizacijom patariama su savo kraštutinumais nesidaryti pajuokos objektais ir nekalbėti visų moterų vardu.

Vyrams patariama daryti tai, kas jiems yra sunkiausia ir ko jie vaikystėje nebuvo išmokyti savo mamų, būtent, pradėti galvoti apie savo padėtį.

Siūloma 1975 metus paskelbti visų nelaimingųjų ir nuskriaustųjų metais. Rytiniame pasaulyje — MOTERŲ, o vakariniame — VYRŲ.

Esther Villar, kuri yra persiskyrusi

KAI PASIMETAMA MOTERYSTĖJE

PRANYS ALŠĖNAS

Torontiškio dienraščio "The Sun" kolumnistė, Joan Sutton, vienos dienos savo vedamą skiltį užpildė šių dienų kvaitulyje pasimetusios ir suglumusios moters laišku, iš kurio matyti, kas iš nūdienės moters belieka, kai ji užmiršta kilnų moters pašaukimą — moterystę, motinystę ir kilnią moters misiją šioje žemėje.

Šiame laiške autorė dar tebesvaičioja apie meilę savam vyrui, o taip pat ir vyro meilę jai, bet... prisipažįsta, jog tik po penketos metų vedybinio gyvenimo, ji jau pasimetusi vedybiniame gyvenime ir pradėjusi "svetimvyrauti"...

Toliau — tekalba atpasakotas laiško tekstas: "Dear Joan, aš mėgstu skaityti Jūsiškę kolumną, svarbiausia — meilės temomis. Kartais tie rašymai apie meilę tikrai paliečia širdies užkulisius ir, kartais, žmogus iš jų daug pasimokai".

Tuo labiau, girdi, ji supratusi, jog ypatingai šiuo metu ji išmokstanti daug daugiau iš šalies, negu iš savo tiesioginio gyvenimo. Nors, gal kaikam, esą, atrodytų neįprasta ir neįtikėtina, jog per tokį trumpą laiką ji šeimos gyvenimu jau... persisotinusi. Ji buvusi ištekėjusi beveik (almost) penkerius metus.

Ji, esą, mylėjusi savo vyrą ir vyras ją mylėjęs, tačiau ji niekad nepagalvojusi, ką iš tikrųjų meilė reiškia, kokia meilės esmė šeimos gyvenime, tad, kaip matysime, pradėjusi meilės jieškoti už šeimos gyvenimo ribų. (Mano pastaba — Pr. Alš.).

Toliau ji rašo, jog ji dar tebemylinti savo vyrą ir vyras tebemylįs ją. Tačiau ji priėjusi prie tokio gyvenimo taško, ties kuriuo ji "nebeauganti" ištekėjusios moters gyvenimo rėmuose, priešingai, ji mažėjanti... Ji su vyru ne dažnai besimatanti, ypač dienomis. Ji dirbanti keturias dienas savaitėje, o jis vakarais ir savaitgaliais. Todėl abiem kartu nedažnai betenka ir pabūti. Iš to jos galvoj susidariusi išvada, jog juodviejų ateitis yra "be jokios ateities".

Žmonės, girdi, besikeičią. Jų ir pažiūros, ypač į vedybinį gyvenimą, pilnos skirtingumų. Besiskiriančios pažiūros į vedybinį gyvenimą ir jos su savuoju vyru. Ji, girdi, pasijutusi, jog ji ir jos vyras jau atidavę vienas antram visa tai, ką turėję geriausio ir nieko nebelikę kuo turėtų toliau dalintis. Belieka eiti savais keliais...

Ji pradėjusi susitikimus su kitu vyru (irgi vedusiu, nes taip—"saugiau"). Tai buvę lengvučiai, "malonybiniai" susitikimai. Ji, girdi, norėtų, kad tie susitikimai ir toliau tęstųsi, bet, dėl tam tikrų priežasčių je beveik nebeįmanomi... Dėl tos tad priežasties ji beplanuojanti tą pačią ekskursiją su kitu vyriškiu. Ir, be abejonės, jai jau norėtųsi kad tai būtų nebe paslaptingi, bet vieši susitikinėjimai, be jokios baimės (nežiūrint, kur jie vestų — į gerą, ar į blogą)...

Vieši susitikinėjimai su svetimu vyru, esą, reikalingi tam tikrų formalumų. Gi tie formalumai ją ir kankina. Todėl ji pradedanti nuo šio laiško, nes tas vyras, prie kurio ji besitaikstanti, siunčiąs jai drebulingas meilės jausmų vibracijas, o su savo vyru dar neatsiskirta. Gi žodžiu jam apie tai užsiminti — nedrąsu. O šią kolumną jos vyras mėgstąs ir nuolat skaitąs.

Taigi, jeigu "Dear Mrs. Sutton" turėtų vietos savos kolumnos erdvėje šiam laiškui, ji būtų labai dėkinga. Nes jai, girdi, daug lengviau parašyti, negu žodžiais pasakyti.

O toliau — meiliškos raizgynės kratinys norimam pamesti vyrui:

"Ach, tu manoji meile Tu atėjai pas mane kaip tik laiku, kada, iš tikrųjų, buvai man labiausiai reikalinga! Tavasis šiltas šypsnys ir nedrąsūs prisilytėjimai užtikrino mane anuomet, jog tu tikrai man skirtas ir vienas iš reikalingiausių mano gyvenimo kely! Tavoji mylinti širdis ir švelnus būdas tyliai pasakė viską, kas anuomet buvo reikalinga mano meilės ištroškusiai širdžiai. Pirmą kartą savo gyvenime, aš pasijutau besanti "Lady", nes moterimi-mergaitė ir taip jau buvau buvus, atrodė man, perilgai..."

Tokios pažiūros anuomet, esa jai labai tikusios prie anuometinių jausmų. Ir dabar, girdi, ji nesigėdinanti atverti jam (savo vyrui) anuometinių jausmų ir savosios širdies, nes žinanti, kad ir jo pažiūros į tai tokios pačios...

Kokia tai, girdi, didybė meilėje esanti- Jai net trūksta žodžių tai atsakyti. Švelnus prasilenkimas su meile taip pat esąs, kaip ir švelnus buvimas joje — meilėje.

Laiško pabaigoj dar kartą dėkojama už "ligšiolinę meilę", bet kartu atsiprašoma ir sakoma "sudiev".

Reikalingos išvados iš tokio pasimetimo nūdienės moterystės raizgalynėse? "Women's Lib." gadynėje — ne! Tepasidaro jas kiekvienas skaitytojas savarankiškai...

---

ir milijonierė, susilaukė šimtaprocentinės kritikos. "Stern" žurnale, kuriame tas straipsnis buvo paskelbtas, pasipylė moterų protesto laiškai. Jai buvo patarta, užmiršus milijonus, pažvelgti į vakarų pasaulį blaivesnėm akim.

NEBŪKIME PESIMISTAIS

J. VALIŪNAS

Senovės romėnai turėjo dievaitį Janusą, kuris buvo vaizduojamas dviem galvom, atsuktom į priešingas puses: į dešinę reiškė praeities nagrinėjimą, į kairę — žvilgsnį į ateitį.

Jei asmuo labai jautrus, tai praeities nelaimės jis nepajėgia užmiršti ilgą laiką ir dažnu atveju tiek tą savo tragišką įvykį pergyvena, kad net netenka lygsvaros, fizinės bei dvasinės. Ir kas iš to: perdaug ar perilgai minėti gyvenimo nesekmę yra tarsi savižudybė. Tik sukaupus jėgas ir atgavus šviesesnę nuotaiką tampam vėl pilnaverčiu visuomenės bei tautos nariu.

Pasitaiko, kad netik pavienius asmenis, bet dalį visuomenės ar net visą tautą užgula didžiulės nelaimės. Daug lietuviškų salų (ištisi kaimai) tirpsta — ištautėja apsupti svetimųjų masės. Ar tai būtų Baltgudijoje ir kitur Sovietų Sąjungoje, ar Vokietijoje (Prūsų lietuviai), ar kitur laisvajame pasaulyje, ypač didžiausiame lietuvių susibūrime Kanadoje ir J.A.V.-se. Taigi vis problemos ir problemos, — rodos ir galo joms nėra. Ir kaip ta mūsų mažutė Lietuvėlė, siaubingų karų nuikinama ir visokiausių sunkių apystovų prislėgta, išsilaikys. Maža mūsų tauta, o tūkstančiai mūsų brolių žuvo Sibire, ištautėja apsupti slavų Sovietijoje, ištautėja išeiviai laisvame pasaulyje. Bet ka gali mums padėti vien minėjimas tautos nelaimių be griežtų ir energingų savisaugos veiksmų. Ką gelbės vėl kartoti, kad Lietuvoje vien "juodi nelemties debesys", o išeivijoje nesulaikomai tirpsta jaunos kartos lietuvybė. Lyg atrodytų, pesimisto akimis žiūrint, kad Lietuvą ir mūsų emigrantus apsiautė neišvengiamas mirties šešėlis...

Bet argi iš tikrųjų jau tokia nepataisomai bloga mūsų tautos bei tėvynės padėtis? Antra vertus, ar juodų spalvų tirštinimas ir dažnas vien praeities nelaimių minėjimas gali duoti kokį naudingą sprendimą? Senovės romėnai, turėjusieji dviveidį Janusą, praeityje jieškojo tik patyrimo, kad juo pasinaudotų, siekiant ar kovojant dėl geresnės ateities. Ateitis yra mūsų rankose; ją turėsime šviesesnę, kiek pajėgsime atsispirti nepalankioms gyvenimo aplinkybėms.

Ir ta lietuvybė, jei ji kur išblėso, — nenusiminkime, bet kovokime su šviesia nuotaika ir pasitikėjimu į geresnę tautos ateitį. Kokia gi buvo ta lietuvybė Lietuvoje prieš pirmąjį pasaulinį karą? Vien kaimas, ir tai toli gražu nevisur. išlaikė lietuvišką veidą; lenkiški dvarai, miestai ir didelė dalis miestelių buvo žydiškai-lenkiški, ir visur perdėm rusų atministracija. Be dvasiškių, kitų inteligentų tebuvo vos saujelė. O vis tik Lietuva atbudo, ir ji šiandien, nežiūrint nemažo rusų antplūdžio, yra stipri lietuvybėje ir atsigauna po visų karų, nelyginant ligonis po didžiulės operacijos; nėra jau tokia beviltiška padėtis ir mūsų išeivijos. Tat kuo mažiau "verkšlenimo", kuo mažiau pesimizmo del tautos kamieno ir išeivijos, o kuo daugiau skaistaus kovingo žvilgsnio į ateitį: kad viskas eitų geryn, kad lituanistinėse mokyklose mokinių skaičius kasmet didėtų, kad knygų bei laikraščių skaitymas plėstųsi, kad netgi mišriose šeimose negestų lietuvybė, kad ko daugiau lietuviškos kilmės asmenybių panorėtų mokintis savo tėvų kalbos, kad visi mes sutartinai rastumėm priemones lietuvybei atgaivinti.

Dail. **A. Tamošaitienės** kūrybos parodos atidarymas Čikagoje, kairėje stovi **mokyt. A. Rugytė** parodos rengėja ir švėkšniškių dr-jos atstovė.

Vien su nesmimu ir "juodąja" kritika neparemsime lietuvybės nei čia, išeivijoje, nei ten, benuosavybinėje Lietuvoje. Lūžta, plyšta, o lit. mokyklų lankytojų skaičius turi būti padidintas, raginant ir atlankant kiekvieną mokyklinio amžiaus vaikučius turinčią šeimą. Vasario 16-tosios gimnazijos iš Amerišos kontinento lankytojų skaičius dešimteriopai (šiemet, berods, tik du iš J.A.V.-ių) padidintinas. Gi suaugęs jaunimas, — kaip jis gali pamilti savo protėvių žemę, jos nepamatęs, neatlankęs. Štai mano sūnus, metus išbuvęs (stažaves) Vilniaus universitete ir ten vedes lietuvaite, — ar tai nėra didelė palaima mūsų šeimai, ir kas galėtų užginčyti, kad tuomi neatgaivinta vienos išeivio šeimos lietuvybė?

Ar nuo to bus geriau, jei mes vis peiksime Lietuvos gyvenimą ir jame jokių prošvaisčių nenorėsime matyti. Ar mes būsime laimingesni, jei apsirgę dolerizmo liga, savo vaikams nebeturėsime užtektinai laiko išauklėti juos lietuvybėje. Ko verti mes, tėvai, jei vaikams pasigailėsime laiko, kad juos įgalintume nešti ir perduoti lietuvių kalbos ir kultūros vėliavą tolimesnėm kartom.

Regina Žiūraitienė ir jos meno keliai

Regina Žiūraitienė yra kilusi iš Žemaitijos, kur praleido ir savo vaikystę. Menu domisi seniai, nors rimtai studijuoti pradėjo prieš 15 metų. Paskatinimą gavo iš dail. Z. Žilinsko. Trejus metus mokėsi Ontario College of Art, o privačiai — pas dailininkus T. Chofield ir S. Szabo. Regina pasirinko tapybą, dirba su aliejumi ir akvarėle. Jos mėgiamiausia tematika yra gamta, su visais metų laikais, nuotaikomis, spalvomis ir šiaurinės provincijos miškai, upės, ežerai, uolynai. Keliaudama ji patraukia mažais takeliais, miškais ir vandens keliais, visada turėdama skicų bloknotą, užfiksuoja gamtos momentus. Vasaromis ji dirba gamtoje, žiemomis — namuose. Gyvendama Toronto priemiestyje, Oakvillėje, turi galimybių ir netoli namų surasti tinkamų tapybinių vietelių. Ji yra dalyvavusi eilėje grupinių parodų, prieš trejus metus turėjo savo tapybos parodą Toronte, Prisikėlimo parapijoje, praėjusių metų rudenį, drauge su V. Balsiene (keramika ir metalo išdirbiniai), — Anapilio parodų salėje. Reginos vyras yra inžinierius, duktė ir sūnus studijuoja, taigi, turėdama laisvesnio laiko, jį skiria kūrybiniam darbui. **B.**

Rūta Kleva Vidžiūnienė, iš Los Angeles, jau antrą kartą laimi "Moters" žurnalo novelės konkursą (pirmasis buvo 1965 m.).

Gimė Kaune. Mokėsi Šv. Kazimiero Seserų Kongregacijos mergaičių gimnazijoje. Humanitarinius mokslus studijavo Vilniaus universitete. Domėjosi muzika, priklausė Vilniaus Filharmonijos Liaudies Ansambliui. Su liaudies daina nesiskyrė beveik iki pat kelionės į Ameriką. Čia vėl įsijungė į Lietuvių Operą Čikagoje. Vėliau, persikėlusi gyventi į Kaliforniją, baigė universitete prancūzų, vokiečių kalbas ir pedagogiką. Dabar baigia politinių mokslų studijas. Mokytojauja gimnazijoje, domisi žurnalistika, dalyvauja kultūrinėje veikloje. Mielą "Moters" bendradarbę sveikiname ir linkime kūrybinės sėkmės.

Gražinos Krivickienės straipsniai anglų kalba: "Lietuviški Kalėdų papročiai", "Kūčių vakarienė" dvylikos patiekalų receptai ir knygos — "Vilnius lietuvių liaudies dainose" santrauka, buvo patalpinti anglų kalba leidžiamame 1974 m. gruodžio mėn. numeryje, Denver Colorado žurnale — VILTIS a Folklore Magazine, kurio redaktorius yra V. F. Beliajus.

Lietuvių moterų dailininkių meno paroda Čikagoje, 1974 m. gruodžio mėn. 12 d. Dalyvavo 23 dailininkės su įvairia darbų technika, kaip aliejumi, akrilika, grafika, emaliu, audimais, keramika. Ši moterų grupė susiorganizavo prieš trejus metus dail. Vandos Balukienės iniciatyva. Per šiuos metus grupė išaugo iki 30 narių. Vienas iš pagrindinių šios organizacijos tikslų yra patraukti jaunas, meną studijuojančias ar baigusias dailininkes ir duoti joms progą pristatyti savo kūrinius lietuvių ir amerikiečių visuomenei. Parodos dalyvės iš k.: **V. Balukienė, N. Banienė, D. Prūsis, G. Žumbakienė, A. Sutkuvienė, R. Lapšienė, J. Eidukaitė, D. Kolbaitė, D. Ancevičienė, A. Ambrozaitytė, M. Ambrozaitienė, M. Stankūnienė, R. Jautokaitė, V. Aleknienė, ses. Mercedes.**

Sol. Justina Sriubiškienė, gyv. Toronte, yra žinoma dainininkė lietuvių visuomenėje, dažnai dalyvaujanti įvairiuose koncertuose. Dainavimą studijavo Vokietijoje ir Kanadoje. Paskutiniu laiku solistė turėjo sekmingus koncertus Hamiltone ir Detroite.

Dail. R. Jautokaitė ir ses. Mercedes priima svečius.

Dekoratyvinės dailės parodą Toronte, 1974 m. gruodžio mėn., surengė K. M. Dr-jos Prisikėlimo par. skyr., kurioje dalyvavo įvairių dailės rūšių atstovės: iš k. **K. Bučienė** — keramika, **A. Vaitonienė** — virvių pynės, **L. Murauskienė** — skyr. pirm., **K. Rožauskienė** — audiniai, **A. Katelienė** — medžio išdirbiniai, **A. Abromaitienė** — džiovintų gėlių kolažai, **G. Valiūnienė** — keramika ir emalio tapyba, **O. Kralikauskienė** — piešiniai, **V. Siminkevičienė** — dekoratyvinės gėlių puokštės, **I. Pichler** — keramika. Taip pat dalyvavo **G. Krašauskienė** — sidabro papuošalai, **G. Kulpienė** — sidabro-gintaro papuošalai **G. Valiulienė** — lėlės, pensininkės su įvairiais rankų darbais ir t.t. Panašaus pobūdžio paroda, su dideliu pasisekimu, Toronte jau rengiama trečią kartą.

DAINŲ IR ARIJŲ REČITALIS

Šių metų rudenį (rugsėjo mėn. 29 dieną), Čikagos Jaunimo Centro apypilnė salė pirmą kartą išgirdo svetimiesiems žinomą, lietuviams dar iki šiol beveik nesirodžiusią, solistę **Laimą Smalenskaitę Stepaitienę**. Jos dainų ar arijų rečitalis nebuvo ilgas, bet labai rūpestingai atrinktas ir įdomus. Pianinu ją palydėjo estė pianistė, Regina Vohma, išskyrus vieną sukaktuvinę Vl. Jakubėno suakompanuotą dainą, kuriai pritarti pianinu buvo pakviestas pats kompozitorius.

Laima Stepaitienė turi lengvą, šviesų, puikiai išlavintą koloratūrinį sopraną. Balsas yra gerai apvaldytas visoje skalėje, tiek "forte", tiek "mezza voce" ir "piano" skambume; pagrįstas stipriu ir taisyklingu kvėpavimu, kas ir sudaro vieną iš svarbiausių elementų dainavimo technikoje. Aukštos gaidos tiksliai intonuotos ir dainuojamos laisva dainamika. Jaučiama stipri itališka mokykla, siekianti pirmon eilėn vokalinės linijos, mažiau kreipiant dėmesio į deklamacinį pradą. Tačiau solistės dikcija nuo to nenukenčia. Solistė turi retą išpildymo dovaną, įgalinančią perduoti kūrinio dvasią ir kompozitoriaus mintis, tiksliai suformuotu garsu — vokalu ir balso valdymo technika.

Solistė pirmoje dalyje padainavo Mozarto, Schuberto ir Puccini kūrinius, o antroji dalis buvo skirta lietuvių kompozitoriams. Pabaigai išpildė anglų kompozitoriaus, Sir Benedict kūrinį. Solistė susilaukė pelnytų gausių plojimų ir bisui dar padainavo ariją iš Verdi operos "Ernani".

Koncertas buvo gražus kultūrinis atsigaivinimas. Sol. Stepaitienė savo magnetiniu moteriškų grožiu, muzikalumu, kultūringa laikysena bei ramiomis manieromis, sujungtomis su nuoširdžiu paprastumu, užbūrė publiką. Meno dainos mėgėjai buvo patenkinti ir džiaugėsi nauja pajėga, kurią tikisi ir dažniau girdėti bei matyti.

K. Smalys

SOL. L. STEPAITIENĖ

Maironio mokyklos Toronte, Kanadoje, 1974 m. Tėvų Komitetas, kurio pastangomis buvo išleistas mokyklos 25-rių metų sukaktuvinis leidinys "Maironio Mokykla Toronte", iš k.: **O. Balskienė, k. A. Simanavičius, OFM,** — tarybos pirm., **P. Murauskas** — tėvų kom. pirm., **V. Dunderienė, H. Sukauskas, P. Dovydaitis, J. Andrulis** — mokyklos vedėjas, **V. Kulys.**

LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBŲ FEDERACIJOS WATERBURIO KLUBAS DVIDEŠIMT METŲ (1954-1974)

Lietuvių Moterų Klubas Waterbury įsisteigė 1954 rugsėjo 12 d. p. Stasės Vaitkienės bute. Steigiamąjį susirinkimą sukvietė Ona Saulaitienė; jame dalyvavo Lietuvių Moterų Klubų Federacijos Centro Valdybos Pirmininkė ir didžiosios amerikiečių moterų organizacijos — General Federation of Women's Clubs Tarybos narė p. Ligija Bielskienė iš New Yorko.

Nuo savo įsisteigimo Klubas per tą dvidešimt metų pasireiškė tautine bei kultūrine veikla.

— Klubas, kiek įstengdamas, palaikė Waterburio lituanistinę mokyklą, radijo valandėles, jaunimo kongresą, sporto bei skautų organizacijas, Vasario 16 d. gimnaziją.

— Jis rėmė taip pat žurnalus, MOTERĮ, LITUANUS, SKAUTŲ AIDĄ, LIETUVIŲ DIENAS ir kt.

— Padėjo centrui leisti anglų kalba knygą apie lietuves moteris.

— Siuntiniai buvo siųsti į Sibirą, Lietuvą, Suvalkų Trikampį ir lietuviams kariams Vietname.

— Nepamiršti lietuvių moterų klubas Miunchene, ALTas, BALFas, Tautos Fondas, BATŪNas, Putnamo seselių įstaigos, Židinys New Yorke ir kt.

— Į Lietuvių Fondą įstota Klubo $1.000 įnašu.

— Remtos studentės, lankiusios lituanistikos vasaros semestrą Fordhamo universitete New Yorke.

— Vietiniam miesto knygynui dovanota nemaža knygų lietuvių ir anglų kalbomis.

— Prisidedama prie Waterbury vykstančių lietuvių minėjimų, švenčių.

— Dalyvauta tautybių pasirodymuose Waterburio ir Torringtono miestų sukaktuvėse lietuvišku bufetu ir tautinėmis parodėlėmis.

— Klubo narės dalyvauja pabaltiečių klubų suvažiavimuose ir šventėse New Yorke ir kituose miestuose; taip pat kaimyninių miestų klubų įvairiuose parengimuose bei minėjimuose.

— Klubas kvietė prelegentus specialiomis progomis su aktualiais pranešimais.

—Suruoštos kelios dailės bei liaudies meno, taip pat ir dailininkų parodos. Miesto Silas Bronson knygyne surengta lietuvių liaudies meno paroda; tokia pat paroda rengta ir didžiausioje miesto krautuvėje Howlan & Hughes. Suruošta ir p. Baltuonio medžio šaknų skulptūrų bei Dr. Vileišienės-Sherwin foto paroda šv. Juozapo parapijos salėje.

— Toje pačioje salėje kasmet ruošiamas Klubo balius iždui papildyti. Vasaros metu piknikai-pobūviai siekia to paties.

— Padėta įvairiems pagalbos reikalingiems asmenims.

Savo tarpe Klubo narės visuomet stengėsi ir stengiasi suprasti, atjausti ir vienos kitoms padėti. Sujungtos bendrais siekiais, jos aiškiai supranta, kad grupė gali daugiau atlikti už atskirą asmenį. Todėl dirba išvien.

Žengdamas į 21-uosius gyvavimo metus, Waterburio klubas tikisi dar

MOTERŲ MENO PARODA SYDNĖJUJE

L.M. Socialinės Globos Draugijos Sydnėjaus (Australija) skyrius š.m. gegužės 26 dieną atidarė lietuvių moterų, gyvenančių Sydnėjuje, sukurto meno parodą Liet. Klubo patalpose.

Parodos lankytojai buvo nustebinti moters kūrybingąja galia ir darbštumu. Neįtikėtinas eksponatų kiekis! Darbai mirguliavo savo nepaprastai patraukliu grožiu, kruopščiu atlikimu, kvėpavo moteriško meno siela. Kartu stebino ir didelis kūrybinis išradingumas, fantazija. Čia sunku suminėti ir aptarti visas to meno rūšis, tačiau vyravo audiniai, siuvinėjimas, lipdymas, mezginiai, piešiniai. Šis menas, aišku, buvo kuriamas metų metais, jis surinktas iš privačių lietuvių namų. Reikia pasidžiaugti iniciatorių-parodos rengėjų ponių Irenos Milašienės, Onos Maksvytienės ir Irenos Dudaitienės ryžtu šį meną atidengti viešumai parodos pavidale.

Tautinio pobūdžio audiniai parodoje užėmė svarbią vietą. Audimo meną čia pat pademonstravo P. Daukienė ir B. Jarembauskienė savo atsigabentomis staklėmis; taip pat ir juostas audė M. Vilkaitienė. Tautiškų juostų pritaikymas praktikoje (pagalvėlėms, takeliams, kaklaryšiams, net stulai) — p. Dailydienės; taip pat labai puiki juosta G. Gustaitės. Augšto meniško lygio E. Jonaitienės ir O. Dambrauskaitės gobelenai; kilimai, patiesalai — A. Adomėnienės, Grincevičiūtės-Walis, M. Kavaliauskienės, S. Mauragienės. Meniški mezginiai (skaros, staltiesės, suknelės, kostiumai) — O. Maksvytienės, O. Kavaliauskienės, C. Protienės, Pauliukonienės, T. Zakarevičienės, M. Glonertienės ir kitų. Gražiais tautiniais rūbais lėles išstatė A. Skirkienė. Ypatingai visų dėmesį kreipė siuvinėti paveikslai: p. Milienės "Paskutinė vakarienė" (ne vienerių metų darbas!), p. Montvidienės įvairių religinių motyvų (kielikas su monstrancija, erškėčiais apipintas kryžius) subtilios kompozicijos, A. Virgininkienės "Marija", "Vytis". Į parodą taip pat atėjo sydnėjiškės su meno mokyklose pasirengimo darbais: dailininkės: E. Kubbos, V. Kabailienė, N. Meškėnaitė-Kolakauskienė (tapyba), Eidėjutė-Cotton, R. Dambrauskaitė (raižiniai ant vario plokščių); J. Janavičienė (dalyvavusi tarptautinėse parodose), I. Dudaitienė, Grincevičiūtė-Walis, O. Maksvytienė (keramika); meniškai dažytų medžiagų (prints) ir paveikslų ant drobės buvo patiekta R. Slavėnaitės. Taip pat įspūdingas paveikslas D. Keraitytės. Didelis p. Eidėjienės pasisekimas šlifuoto australiško akmens papuošalais. Ypatingai gražių įvairių išdirbinių buvo išstačiusios mūsų jaunosios menininkės: Z. Belkutė, J. Bogušaitė, E. Kiverytė, R. ir V. Maksvytytės, E. Kavaliauskaitė-Auglienė, D. Šliogerytė, E. Žižytė.

Linkėtina, kad moterų sielos ir rankų kuriamas menas dažniau išeitų viešumon tokiomis didingomis parodomis.

M. Slavėnienė

Moterų meno ir dekoratyvinės dailės paroda Sydnėjuje, Australijoje, audinių ir siuvinėjimų skyrius; (viršuje) prie savo darbų **P. Montvydienė;** prie siuvinėtų paveikslų stovi viena parodos rengėjų **O. Maksvytienė;** (apačioje) audimo meną parodos lankytojams demonstruoja **P. Daunienė.**

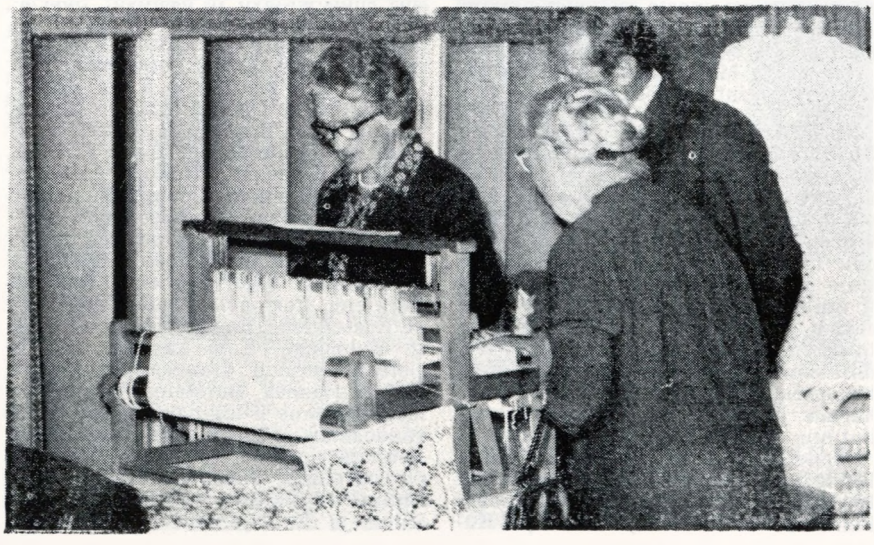

---

ilgai ir sutartinai veikti lietuvių ir lietuvybės naudai. —

Ši trumpa informacija paimta iš **p. Stasės Išlinskienės** paruoštos Klubo 20 m. veikimo apžvalgos.

Madų parodos dalyvės: iš k. J. Čepaitytė, J. Dočkienė, P. Vaitonienė, S. Tumosienė, M. Rudienė, A. Abelkienė, M. Remienė, Z. Pupienė, A. Vepštienė, D. Augienė, M. Kriaučiūnienė.

DVI ĮDOMIOS PARODOS ČIKAGOJE

K. PAŽĖRAITĖ

Putnamo seselių rėmėjos Čikagoje 1974 m. rudenį suruošė tradicinę kasmetinę madų parodą, iš eilės tryliktąją. Kad "velnio tuzinas" nebūtų kenksmingas, jis buvo pasmilkintas gintaru, lygiagrečiai suruošiant gintaro parodą. Abi parodos įvyko Jaunimo Centre.

I. GINTARO PARODA buvo suruošta spalio 4-6 d. Ją atidarė Marija Rudienė. Eksponatus meniškai išdėstė Paulina Vaitaitienė. Ši paroda buvo žiūrovams tikra sensacija. Ne vien gintaro vėriniai ar nuostabių spalvų (net melsvos spalvos) natūralūs gabalai žavėjo visus, bet ir meniškos iš metalo su inkrustuotu gintaru kompozicijos. Kaikurie meniškieji dirbiniai Ramojaus Mazoliausko ir Dr. Povilaičio sukurti. Tačiau daugumas eksponatų, 28 savininkų nuosavybė, atsivežta iš Lietuvos, būtent Rūpintojėlis, Gedimino Pilis, Aušros Vartų Dievo Motinos keli variantai ir kiti.

Parodą aplankė 2000 asmenų, kuriuos pasveikino virš gintarinių ekspontų kabanti juosta su įaustu įrašu: Koks gražus mažytis mūsų kraštas, kaip lašelis tyro gintaro".

Šia proga Marija Krauchunienė pateikė apie gintarą paskaitą.

II. MADŲ PARODĄ, įvykusią spalio 5-6 d., atidarė Čikagos Putnamo seselių rėmėjų pirmininkė Marija Remienė, savo išmąstytame žodyje iškeldama drabužio paskirtį įvairiom progom, kuriuo bylojama apie įvairias epochas, apie tautų kūrybą ir individo skonį, o šioje parodoje buvo stengiamasi iškelti drabužio savitumą. Tai pasitvirtino sekant modeliuojamus drabužius, aktorei Julijai Cijūnėlienei madų parodos komentatorei, kiekvieną rūbą kruopščiai ir su humoru apibūdinant, kartais įterpiant naujienas apie paskutinius mados "kniauktelėjimus".

Modeliavo: Vida Bartkienė, Rima Binderiene, Fausta Bobinaitė, Alma Piečaitė-Fremarek, Nancy Hirsman, Petronėlė Kinderienė, Viktorija Kučaitė, Irena Mažeikaitė, Giedrė Mereckienė, Irena Paulauskaitė, Roma Raman-Ramanauskaitė. Elena Skališienė, Violeta Pabarčiūtė-Woodward ir profesionalės: Nijolė Vokietaitienė ir Aldona Laitienė. Tarp suaugusių modeliuotojų buvo tikra atgaiva žingsniavimas parodos taku paauglių, būtent: Aušros Jasaitytės, Astos ir Audronės Kižyčių ir Pauliaus Lipinio. Jie modeliavo savo amžiaus drabužius ir "suvaidino" gintaro žvejus.

Žiūrovų tarpe buvo ir vyrų, jų susirinko net 800, smalsiai stebėjo įdomius įvairiom progom pritaikytus rūbus. Į galą, kai pasirodė, tarytum iš marių išplaukusi, melsvais rūbais ir gintarais pasipuošusi Jūratė (Nijolė Vokietaitienė) su 4 undinėm (Vida Bartkienė, Alma Piečaitė - Fremarek, Violeta Pabarčiūtė-Woodward ir Fausta Bobinaitė), kaikam gal pakvipo Baltijos jūra bei suskambėjo Palangos žvejų pasaka.

O kas tuos įdomius savitus drabužius suprojektavo ir pasiuvo? Specialius vakarinius rūbus ir Jūratės su undinėm pasirodymo sceną bei jų rūbus sukūrė buvusi operos solistė Monika Kripkauskienė. Kitus drabužius sukūrė ir pasiuvo: Izabelė Augustinienė, Rima Binderienė, Nancy Hirsman, Birutė Jasaitienė, Agnė Kižienė, Regina Kučienė, Aldona Laitienė, Giedrė Mereckienė, Joanne Raman ir Elena Skališienė. O savo skonį, savitai panaudodamos tautodailės motyvus, parodė nenuilstančios mezgimo menininkės: Jonė Bobienė, Jadvyga Dočkienė, Petronėlė Kinderienė, Bronė Rusteikienė, Regina Kučienė ir Stasė Kelpšienė. Kaip kasmet, taip ir šiemet, lietuvių draugas prekybininkas Normanas Buršteinas paskolino modeliavimui ištaigingų kailių, padovanodamas loterijai kailio apikaklę. Loterijai padovanojo savo kūrybos po paveikslą Jonas Andrašiūnas ir Gailutė Valiulienė, o kitas dovanas Salomeja Endrijonienė ir Matulaičio Namai. Sceną dekoravo bei stalus papuošė Ona Gradinskienė.

Šią parodą savo atsilankymu pagerbė Lietuvos Generalinė Konsulė Juzė Daužvardienė, o iš Dallas (Texas) atsilankė drabužių fabrikų savininkas, madų kūrėjas Mr. Randarro. Taipogi buvo miela pamatyti Putnamo seserų viršininkę seselę M. Margaritą.

Labai malonu, kad šeštadienio parodos pelnas paskirta vieninteliam įdomiam vaikų laikraštėliui "Eglutė" paremti.

• Organizacinė veikla

Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos sidabrinė sukaktis

1974 m. gruodžio mėn. 8 d. buvo paminėta KLKM Dr-jos dvidešimt penkerių metų veiklos sukaktis. Iškilmes surengė dr-jos centro valdyba, vadovaujama **dr. O. Gustainienės**

Į minėjimą atsilankė daug svečių: Kanados lietuvių konsulas **dr. J. Žmuidzinas,** dail. **H. Žmuidzinienė,** KLB pirm. **J. Simanavičius,** LB Toronto apyl. pirm. **M. Abromaitis,** "Tėviškės Žiburių" red. **k. dr. Pr. Gaida,** L. Kankinių par. klebonas **k. P. Ažubalis,** Išganytojo par. evangelikių mot. atstovė **p. Anysienė,** "Dainos" dr-jos atstovė **K. Butėnienė,** dr-jos dvasios vadovai: Prisikėlimo par. klebonas **k. A. Simanavičius,** OFM, **k. A. Prakapas,** OFM. Moterų organizacijas atstovavo PKMOS pirm. **prof. A. Janačienė,** atsilankė ir šios dr-jos atsteigėjos Kanadoje: **dr. A. Lukienė** ir **O. Jonaitienė,** "Moters" redaktorė **N. Kulpavičienė,** skyrių pirmininkės: **L. Murauskienė, R. Sirutienė, B. Vytienė, D. Staškevičienė,** atstovės iš Hamiltono, Delhi, Montrealio, Londono, draugijos narės ir viešnios.

Iškilmingų pamaldų metu giedojo **solistė J. Sriubiškienė.** Įžanginę kalbą pasakė **dr. A. Lukienė,** viena iš draugijos įkūrėjų Kanadoje 1949 m. Buvo sulaukta daug sveikinimų iš atstovių ir svečių. **A. Sungailienė** skaitė paskaitą apie moters psichiką.

Po vaišių buvo paskelbti "Moters" trumpos novelės konkurso rezultatai, kurioms premijas paskyrė: $100 Delhi skyrius ir $50 — L. Kankinių par. skyrius. Pirmoji premija teko **R. K. Vidžiūnienei,** antroji — **B. Vytienei.** Programą paįvairino **A. Žilvitienė** įdomiai paskaitydama linksmą feljetoną apie vyrų teises.

Su svečiais buvo pasivaišinta ir praleista pora įdomių valandų. Programą pravedė **R. Sirutienė,** talkino abiejų Toronto skyrių narės.

G. Adomaitienė

K.L.K.M. D-jos Londono, Ont. skyrius iškilmingai paminėjo d-jos įsikūrimo 25-metį. Koncerto programą išpildė P. Bičkienė ir J. Vaznelis.

Hamiltono skyrius irgi surengė koncertą-vakarienę, kur programą išpildė **sol. G. Čapkauskienė** ir **J. Vaznelis.**

K.L.K.M. Dr-jos sukakties minėjimo viešnios: iš k. **dail. H. Žmuidzinienė, dr. A. Janačienė, dr. A. Lukienė,** (stovi) **A Sungailienė;** (apačioje) **R. Sirutienė, O. Žekienė, O. Jonaitienė.**

Medžio šakų - šaknų skulptūros p. Baltuonio parodą Toronte surengė K. M. Dr-jos centro valdyba. Paroda praėjo su dideliu pasisekimu. Nuotraukoje **J. Baltuonienė** (dešinėje) ir centro valdybos narė **A. Kuolienė.**

KLK Moterų Dr-jos Prisikėlimo parapijos skyriaus 1973-74 metų veiklos apžvalga

Prisikėlimo skyriaus veikla buvo peržvelgta 1975 m. sausio mėn. 20 d. visuotiniame narių susirinkime, pranešimą padarė skyr. pirm. **L. Murauskienė.**

Per tuos du metus skyrius veikė plačiai ir sekmingai. Valdyba turėjo 17 posėdžių, kuriuose buvo sprendžiamos veiklos gairės bei skyriaus reikalai. Artimesniems ryšiam palaikyti su narėmis buvo daromi susirinkimai, jų turėta dešimt ir visi su įvairiomis paskaitomis, kaikurie dar paįvairinti filmais, skaidrėmis ir poezija. Teko pasiklausyti šių prelegentų: K. Šlekienės, A. Gataveckienės, kun. A. Tamošaičio, SJ, N. Kulpavičienės, ses. Teresės, kun. Rafaelio, OFM, dr. B. Petrulytės-Jonienės, ses. Loretos, dr. O. Gustainienės; girdėjome apie plaukų priežiūrą, natūralų maistą, grožio produktus, meną, keliones po Europą, Australiją, vaikų ir jaunimo auklėjimą, religiją, šių dienų jaunimo pažiūras ir t.t.

Plačiai visuomenei buvo surengtas Užgavėnių balius ir penkios meno parodos. Taikomosios — dekoratyvinės dailės parodos davė progos didesniam kolonijos moterų skaičiui išeiti į viešumą, jos pasirodė su meniškais gabumais įvairiose meno šakose. Turėta viešnių iš Chicagos suruošiant meno ir poezijos popietę, kurioje dalyvavo dail. M. Stankūnienė, dr. A. Labokienė ir poetė J. Švabaitė-Gylienė; iš Kingstono D. Kvietytės ir torontiškės D. Kvietienės meno kūrybą. Taipgi surengta madų paroda Ellen Peterson mokyklos mokinių, kurią lanko ir keletas lietuvių moterų.

Skyrius prisidėjo prie metinio ruošiamo Tautų Karavano, lietuvių paviljone, taip pat prie kaikurių parapijos parengimų Kalėdų ir Velykų proga paruošdamos kuklias vaišes visiems parapijiečiams. Skyrius buvo atstovaujamas įvairiuose minėjimuose bei parengimuose.

Religinės veiklos plotmėje ruoštos uždaros rekolekcijos kolonijos moterims. Jų vedėjais buvo, 1973 m. kun. L. Zaremba SJ 1974 m. kun. H. Šulcas. SJ. Vedėjai buvo puikūs, gaila, kad permažas skaičius moterų pasinaudojo rekolekcijomis, kur tikrai buvo gera proga ne tik atsigaivinti dvasiniai, bet ir fiziniai pailsėti, atitrūkstant nuo kasdieninės aplinkos.

Skyriaus narių skaičius didėja, bet neišvengiame ir netekimo. Per paskutinius du metus netekome trijų narių: G. Dubininkienės, O. Pabedinskaitės, K. Priščeponkienės. Narių laidotuvėse kiek sąlygos leido, dalyvauta organizuotai, narėms netekus artimųjų, užprašomos šv. Mišios.

Iš finansinio pajėgumo, kurį sudarė nario mokestis ir parengimų pelnas, buvo aukota: atei'ininkams, skautams, "Aušros" sporto klubui, šeštadieninei mokyklai, "Moters" žurnalui, "Tėviškės Žiburiams", lietuviškai radijo valandėlei, Tautos Fondui, Kanados Lietuvių Fondui ir daugiausia savajai parapijai, iš kurios pats skyrius gauna irgi įvairios paramos. Skyriaus dvasios vadas yra klebonas kun. A. Simanavičius, OFM, kurio rūpestingumą ir nuoširdumą per trumpą laiką pajutome visos. Negalėdamas asmeniškai dalyvauti susirinkime, raštiškai pasveikino, padėkojo ir padrąsino tolimesnei veiklai. Laišką perskaitė kun. E. Jurgutis, OFM.

Skyriaus finansinę apyskaitą patiekė iždi. **B. Vaitiekūnienė** iš kurios paaiškėjo, kad ne vienas tūkstantis perėjo per skyriaus iždą. Soc. sekcijos pranešimą padarė **J. Šarūnienė,** jame atsispindėjo pašvęstas laikas artimo meilei, ligonių ir šeimų aplankymas, kurie viršijo šimtą. Parengimų sekcijos atstovė **I. Žemaitienė** padėkojo narėms ir prijaučiančioms už skaitlingai aukotus pyragus, fantus įvairiems parengimams ir prisidėjusioms darbu.

1973-74 metų skyriaus valdybą sudarė: pirm. **L. Murauskienė,** vicepirm. **B. Sapijonienė,** iždi. **B. Vaitiekūnienė,** sekr. **L. Imbrasienė,** soc. reik. **J. Šarūnienė,** parengimų — **S. Dervinienė, S. Štukienė, S. Ulozienė, I. Žemaitienė,** Revizijos komisija: **S. Miniotienė, D. Keršienė** ir **S. Matulevičienė.**

Pirmininkė padėkojo visoms už pagalbą ir pasitikėjimą. Naujajai valdybai, kuri bus išrinkta, linkėjo sėkmės.

B.

LORETA MURAUSKIENĖ

Stud. Romas Kronas, JAV LB Lemonto apyl. valdybos narys, skelbtame spaudos vajuje, surinko septynias "Moters" prenumeratas. Dėkojame!

• Madų ir grožio pasaulis

VEDA I. KAIRIENĖ

KAIP IŠLAIKYTI GRAŽIĄ ODĄ

Alergiškai jautriai odai nėra geresnių vaistų, kaip arbata. Įmeskite du arbatos maišelius į verdantį vandenį. Palaukite, kol arbata atauš iki kambario temperatūros ir spaudykite veidą maišeliais penkias minutes. Po to nuplaukit veidą drungnu vandeniu. Kartokite tai tris kartus savaitėje.

Nėra reikalo užsidėti naktinį kremą ant veido ir taip išsitepus eiti miegoti. Užtenka kremą palikti ant veido 20 minučių.

Centrinis šildymas žiemą, o vasarą vėsinimas dažnai išdžiovina odą. Vartokite riebalinį, glycerino muilą ir apšlakstykite veidą pienu. Palikite pieną ant veido 5 minutes ir tada nuplaukite. Pienas turi pakankamai riebalų atgaivinti sausą odą.

Jei jūs lengvai numetat ar priaugat svorio, jūsų odos ląstelių skaičius nei didėja nei mažėja, tos ląstelės tik išsiplečia ir susitraukia. Senstančios lastelės nustoja elastingumo ir išsiplėtusios jos jau nebesusitraukia. Tuo būdu susiformuoja dvigubi smakrai, kabanti oda per liemenį ir minkšti rankų "raumenys". Stenkitės visą laiką palaikyti nedidelį pastovų svorį.

Galvos oda

Gyvenant mieste, galvos odą ir plaukus reikia plauti du kartus į savaitę. Miesto oras yra užterštas ir galva ir plaukai reikalingi nuolatinio valymo.

Nosis

Nosies oda būna dažniausiai riebesnė, negu kitos veido dalys, daug rečiau — sausesnė, todėl ji reikalauja ypatingos priežiūros, dėmesio ir apsaugos nuo šalčio ir saulės.

Kaklas

Kaklui turi būt skiriama tiek pat dėmesio, kaip ir veidui. Pašalinti kaklo raukšles tegali tik plastinė operacija.

Alkūnės ir keliai

Nuo nuolatinio lankstymo alkūnių ir kelių oda sukietėja ir pašiurkštėja. Reikia nuolatos tą raginį sluogsnį nuimti su migdolų sėlenomis arba vadinamuoju "pumice stone". Taip pat reikia tepti minkštinančiu kremu.

Blauzdos

Blauzdų oda, ypatingai žiemą, džiūva ir pleiskanoja. Tepkite blauzdas kiek galima dažniau skystu kremu.

* * *

Vakarinė suknelė, tautiniai ornamentuota, audinys — linas, demonstruoja **O. Gradinskienė** modų parodoje Čikagoje.

• Šeimininkių kampelis

VEDA L. MURAUSKIENĖ

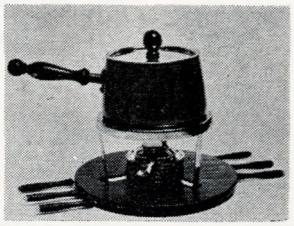

Plokštainis su migdolais

½ sv. sviesto,
½ sv. cukraus,
3 baltymai,
½ sv. miltų,
1 p. kapotų migdolų.

Sviestą gerai išsukti, sudėti cukrų ir ištrinti, sudėti miltus ir dalį migdolų, viską gerai sumaišyti. Išplakti baltymus ir lengvai išsukti su visa mase. Sudėti į sviestuotą formą, pabarstyti likusiais migdolais ir kepti apie 40 min. prie 400°. Pjaustyti karštus.

Aviečių sriuba

2 p. šaldytų aviečių (vasarą šviežių),
½ p. cukraus,
½ p. rūgščios grietinės,
2 p. šalto virinto vandens,
½ p. Rūgštaus (dry) raudono vyno.

Avietes sumalti elektrine mašinėle (blender) ir nusunkti. Visus produktus gerai sumaišyti ir įdėti į šaldytuvą, kad atšaltų. Valgyti šaltą, vasarą galima papuošti mėtų lapeliais.

Kimšti obuoliai

4 dideli obuoliai,
1 maža dėžutė konservuotų salierų (gali būti ir švieži),
¼ sv. virto kumpio,
½ p. smulkiai kapotų riešutų,
1 trynys, 2 št. grietinės, citrinos sunka, prieskoniai.

Obuolius nulupti, išgręžti sėklas ir išpjauti dalį obuolio, kurią smulkiai sukapoti. Salierus irgi smulkiai sukapoti. Kumpį supjaustyti mažais gabaliukais ir sumaišyti su riešutais. Paruoštą padažą iš 1 trynio, 2 št. rūgščios grietinės, citrinos sunkos, cukraus, druskos ir imgvero pagal skonį sumaišyti su kapotais produktais. Šia mase prikimšti obuolius, sudėti į sviestuotą formą ir kepti vidutinėje temperatūroje apie 30 min.

Kiaulienos kepsnys

2 sv. kiaulienos be kaulų,
2 št. riebalų,
2 sv. kopūstų,
2 p. sultinio,
½ p. balto vyno, rūgštaus (dry),
½ št. kmynų,
1 št. garstyčių,
2 svogūnai,
druska, pipirai ir prieskoniai (pagal skonį),
1 p. šilto vandens, didesnė kepimo forma.

Mėsą gerai įtrinti druska, pipirais, garstyčiom ir kitais prieskoniais. Į pašildytą kepimo formą įdėti riebalus ir mėsą, pastatyti į karštą krosnį ir kepti apie 1 val. karštoje temperatūroje, palaistant šiltu vandeniu. Kopūstus sukapoti, pasūdyti, įdėti pipirų, kmynų, kapotą obuolį, viską sumaišyti ir sudėti į formą aplink mėsą. Supilti sultinį ir vyną, kepimo formą uždengti dangteliu, arba aliuminijaus popieriumi, lengvoje temperatūroje troškinti apie 1 - 1½ val.

Vienietiški kukuliai

10 didelių riekių baltos duonos, arba 8 bulkutės,
3 št. sviesto,
4 kiaušiniai,
1 p. pieno,
½ p. miltų,
1 št. kapotų petražolių,
druskos.

Baltą duoną supjaustyti mažais gabaliukais ir pakepti svieste. Pieną, kiaušinius ir druską išplakti, užpilti ant pakeptos duonos ir palaikyti apie 15 min. Sudėti miltus, kapotas petražoles ir gerai išmaišyti. Suvilgytom rankom formuoti norimo dydžio kukulius. Dėti į verdantį vandenį, užvirinus dar palaikyti 10 minučių prie lengvos temperatūros. Atsargiai išimti. Tinka prie mėsos kepsnių.

Mėsos ir obuolių apkepas

¾ sv. maltos mėsos,
1 kiaušinis,
1 št. kapotų petražolių,
3 baltos duonos riekės,
1½ sv. bulvių,
½ sv. obuolių,

1 raugintas agurkas,
1 svogūnas,
1 št. sausainių,
3 št. sviesto, prieskoniai.

Maltą mėsą, kiaušinį, kapotas petražoles, prieskonius ir mirkytą baltą duoną sumaišyti. Išvirti bulves, supjaustyti obuolį, o agurką sukapoti, svogūną sukapoti ir pakepinti. Viską gerai sumaišyti ir sudėti į riebaluotą formą. Pabarstyti sausainiais ir apdėstyti mažais gabaliukais sviesto. Kepti apie valandą vidutinėje temperatūroje.

Kopūstų salotas su ananasais

1 nedidelė galvutė kopūsto,
1 dėžutė trintų ananasų,
3 puodukai mažų "marshmallows"
2 puodukai razinkų,
1 šaukštelis druskos,
¾ puoduko rūgščios grietinės,
½ puoduko majonezo.

Kopūstą supjaustyti labai plonai, sudėti į indą su "marshmallows" ir razinkomis. Iš likusių produktų padaryti padažą ir juo užpilti kopūstus, išmaišyti, padėti į šaldytuvą, bent vienai valandai prieš davimą į stalą.

Moka saldainiai

2 šaukštai medaus,
2 šaukšteliai (instant) kavos miltelių,
1 puodukas cukraus pudros,
1 puodukas grietinėlės.

Cukraus pudrą, grietinėlę, medų ir kavos miltelius sudėti į puoduką, lengvai šildyti ir maišyti kol pasidarys tiršta masė. Kepimo formą iškloti su aluminijaus popieriumi, patepti aliejumi (riebalais) ir sudėti masę, išlyginti ir pašaldyti apie 10 min. šaldytuve. Supjaustyti (formoje) saldainių didumo kvadratukais ir vėl šaldyti apie 1 val.

Salotos su vaisiais

4 galvinių salotų šerdys,
4 apelsinai,
1 dėžutė konservuotų ananasų,
2 št. citrinos sunkos, truputis druskos,
2 št. plaktos grietinėlės.

Paimti salotų šerdis (vidurius) supjaustyti į 8 dalis. Apelsinus nulupti ir paskirstyti skiltelėmis. Ananasų riekes supjaustyti. Viską sudėti į indą, pašlakstyti citrinos sunka, pabarstyti druska ir užpilti plakta grietinėle.

Morkų salotos

½ sv. morkų,
1 obuolys,
6 št. rugščios grietinės,
1 št. citrinos sunkos,
1 oz. kapotų riešutų,
cukraus, druskos, muskato riešuto,

pagal skonį.

Morkas nuvalyti ir sutarkuoti. Obuolį nulupti, išimti vidurius ir labai smulkiai supjaustyti riekelėmis. Rūgščią grietinę sumaišyti su citrinos sunka ir sudėti prieskonius (pagal skonį). Paruoštą padažą užpilti ant morkų ir obuolio, viską gerai išmaišyti, pabarstyti kapotais riešutais.

Ryžių pyragas su vaisiais

1 puodukas ryžių,
4 puodukai pieno,
1 šaukštas želatinos (baltos),
¼ puoduko romo,
2 kiaušinio tryniai,
1 šaukštelis vanilės,
1¼ puoduko cukraus,
¾ puoduko cukruotų vaisių (candied fruit),
2 šaukštai vandens.

Ryžius su pienu virti dvigubame puode (apatiniame vanduo) maždaug ¾ valandos, kartais pamaišant. Išvirus nuimti nuo kaitros. Želatiną išleisti rome. Į ryžius sudėti kiaušinio trynius, vanilę ir ¾ puoduko cukraus. Gerai išmaišyti. Sudėti vaisius ir vėl pamaišyti. Likusį cukrų su 2 šaukštais vandens sudėti į keptuvę ir nuolatos maišant palaikyti ant kaitros, kol gražiai paruduos, tada supilti į formą ir porai sekundžių formą įmerkti į šaltą vandenį. Ryžių masei atvėsus, supilti į paruoštą formą ir padėti į šaldytuvą. Duodant į stalą išversti ant servavimo indo ir papuošti vaisiais.

Obuolių "Charlote"

16-18 riekučių baltos duonos, sviesto,
6 obuoliai (nulupti ir išimti sėklas),
1 šaukštelis vanilės,
¼ puoduko cukraus,
plaktos grietinėlės su sherry (pagal skonį).

Nupiauti plutas nuo duonos riekučių ir pakepinti abi puses sviesto, kad gražiai paruduotų. Sudėti pjaustytus obuolius į sunkią keptuvę, įdėti sviesto ir vanilės, uždengus ant lengvos ugnies pavirti, kad suminkštėtų, bet nesukristų. Užberti cukraus.

Pakepintomis duonos riekutėmis iškloti formą (dugną ir šonus), sudėti obuolius ir apdengti likusiom duonos riekutėmis.

Kepti prie 375° apie 25 minutes ar kol gražiai apkeps. Išėmus iš formos duoti su grietinėle išplakta su sherry.

Hollywoodo dieta

(450 kolorijų per dieną — tęsiama 18 dienų).

Pusryčiai: 1 apelsinas arba 1 obuolys arba ½ greifruto, 1-2 puodukai kavos ar arbatos (be pieno ir be cukraus). Pietūs: 1 apelsinas, 1 kietai virtas kiaušinis, 6 riekelės agurko, 3 sausainiai. Vakarienė: 2 kietai virti kiaušiniai arba troškinta liesa mėsa, žali salotai (½ galvos) su citrinos ir aliejaus padažu (1 št.), 1-2 ridikėliai, 1 apelsinas. Vietoje saloto galima valgyti obuolį arba ¼ sv. raugintų kopūstų. Po pietų ir vakarienės galima gerti kavą ar arbatą (be pieno ir be cukraus).

Stillmano dieta

Kiekvieną dieną reikia išgerti 8 puodukus vandens, kad išvalytų virškinimo organuose susidariusias nuodingas medžiagas. Taip pat galima gerti kiek nori arbatos ar kavos (be pieno ir be cukraus), mineralinio vandens, ar panašių mažai koloringų gėrimų. Bendrai galima valgyti kiek norima sekantį maistą: liesą mėsą, paukštieną (odą nuimti), liesą žuvį — viskas turi būti virta ar troškinta be jokių riebalų; liesą varškę ar sūrį (nugriebto pieno); kietai virtus kiaušinius (15 min.). Nepaminėto maisto valgyti negalima.

Bulvių dieta

Besilaikančiom dietos, Šveicarijos maitinimo specialistas, prof. Somogy pataria vieną dieną savaitėje skirti tik bulvėm. 2 sv. virtų (troškintų, keptų krosnyje) bulvių paskirstyti į 3 dalis (3 valgymai ar daugiau), visai dienai tektų tik 850 kalorijų ir daug labai naudingų vitaminų ir mineralų. Bulvė yra labai maistinga ir turi mažai kalorijų. Bereikalingas kalorijas prideda įvairūs priedai prie bulvių, kaip sviestas, lašinukai, grietinė ir t.t. Laikantis bulvių dietos visus priedus reikia užmiršti.

NAUDINGOS SUNKOS

Obuolių sunka — greit pereina į kraują, veikia gydomai žarnų susirgimus.

Juodųjų serbentų sunka — turi didžiausią kiekį vitamino C, tinkama gerti nuo reumatinių susirgimų.

Rūgščių vyšnių sunka — tinkamas gėrimas diabetikams (cukraus liga), taip pat kraujo apytakos, širdies ir inkstų susirgimams.

Morkų sunka — priduoda veido odai gražesnę spalvą, turi daug karotino, kuris stiprina regėjimą.

Špinatų sunka — turi daug vitaminų B ir C, taip pat ir karotino, gerai veikia į kraują.

Raudonųjų burokėlių sunka — gerai veikia į virškinimo organus, tinkamas gėrimas prieš mažakraujystę.

● Kepiniai, pagaminti su margarinu, ilgiau nekietėja.

● Indą, kuriame buvo ruošiama tešla, iš pradžių plauname šaltu, o po to jau karštu vandeniu.

● Jei tešlai dar trūksta druskos, ištirpinkite jos žiupsnelį truputyje vandens arba pieno, supilkite į tešlą ir gerai išminkykite.

● Riebalai neputos, jei į juos įbersite truputį sausos valgomosios druskos.

● Patikrinti, ar pakankamai įkaito taukai pyragėlių kepimui, galima taip: įlašinkite iš viršaus 2-3 lašus vandens; jei jie išgaruos nuo paviršiaus, riebalai paruošti kepimui, jei nuskęs į dugną — pyragėlius sudėti dar anksti.

● Jei pyragą sunku išimti iš formos, įstatykite ją kelioms sekundėms į šaltą vandenį arba palaikykite ant garų.

● Mielinė tešla nelips prie rankų, jeigu jas patepsite augaliniu aliejumi.

● Kad keksas būtų ryškiau geltonas, trynį su trupučiu druskos ištrinkite iš vakaro ir palaikykite iki ryto šaltoje vietoje.

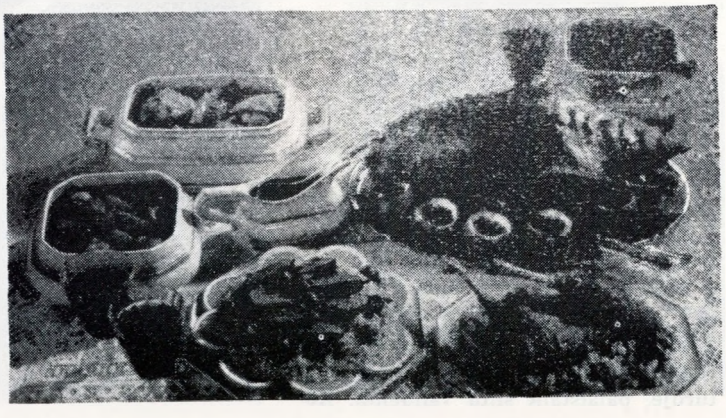

• Atsiųsta paminėti

Maironio Mokykla Toronte — 25 metų sukaktuvinis leidinys — 1974; redakcinė komisija: Jonas Andrulis, Ramutė Birgelytė, Stefa Bubelienė, Birutė Čepaitienė, Rūta Čepaitytė, s. Dalia Keblinskaitė, Irena Meiklejohn, Petras Murauskas, Leokadija Nakrošienė, k. Jonas Staškevičius, Regina Ulbienė. Viršelis ir tituliniai puslapiai — k. J. Staškevičiaus, iliustracijos — L. Nakrošienės; nuotraukos — S. Dabkaus; korektūros — Z. Didžbalienės; l. kalba — Č. Senkevičiaus; rinko — "Tėviškės Žiburių" spaustuvė; spausdino — Litho Art; leidėjai — Maironio lietuvių mokyklos tėvų komitetas; 276 psl.

Gausiai iliustruotas istorinėmis nuotraukomis. Turinyje — mokyklos istorija, veikla ir mokinių kūryba. Įdomus skyrius: "Rašo buvę mokiniai", kur savo prisiminimus pateikia: dr. R. Karka — sekmingas odontologas; Živilė Šlekytė — Zhivila Roche dramos aktorė, Anglijos Royal Shakespeare Company; Algis Čepas — inžinierius, Jūratė Čeponkutė — mokytoja ir t.t.

Šiuo gražiai ir kruopščiai paruoštu leidiniu yra tinkamai paminėta 25-rių metų sukaktis.

25 Metų Darbo Sukaktis — Vysk. M. Valančiaus Lituanistinė Mokykla — Hamilton, Ontario, Kanada; jubiliejinis 1949-1974 metų leidinys, 73 pusl. gausiai iliustruotas; redakcinė komisija: **Jonas Mikšys, Antanina Mikšienė, Kazys Mileris;** dailininkas — **Algis Trumpickas;** spaudai paruošė — **Rita Paręštytė.** Gražiai paruoštas leidinys, papuoštas mokyklos istorinėmis nuotraukomis; turinyje: mokyklos 25-rių metų darbo eiga ir gausi auklėtinių kūryba.

Rūtelės Aitvaras — Janina Narūnė; iliustruota, eiliuota knygelė mažiesiems skaitytojams, gaunama pas knygų platintojus; 22 pusl.; kaina — 1.50 dol.; dailininkė — **Z. Sodeikienė.** Knygelę galima skaityti ir nuspalvinti paveikslėlius, — puiki dovanėlė mūsų mažiesiems.

GARBĖS PRENUMERATOS:

Adomaitienė M., La Salle, P. Quebec, Ališauskienė K., Mississauga, Ont., Aukštaitė M., Downsview, Ont., Balzarienė K., Chicago, Ill. Biknevičienė K., Chicago, Ill., Girniuvienė B., AllenPark, Mich., Igaunienė V., Waterbury, Conn., Janušauskienė C., Chicago, Ill., Jonika M., Hamilton, Ont., Laurent A., Lemont, Ill., Mačerniene R., Chicago, Ill., Martinkienė B., Jamaica Plains, Mass., Naikauskienė D., Windsor, Ont., Neimanienė A., Cleveland, Ohio, Pareštienė B., Hamilton, Ont., Penčylienė G. Downers Grove, Ill., Penčylienė R., Chicago, Ill., Puterienė A., Toronto, Ont. Šiurnienė A., Chicago, Ill., Skeivelienė P., St. Catharines, Ont., Skobeikienė S., Richmond Hill, N.Y., Stepaitienė L., Arlington Hts., Ill., Stropienė A., Chicago. Ill., Tylienė V., Detroit, Mich., Ulpaitė I., Dorchester, Mass., Vadopalienė B., Cicero, Ill., Vitkuvienė V., New York, N.Y., Bieliauskaitė L., Toronto. Ont., Bilevičienė E., Hamilton, Ont., Šmigelskienė A., Toronto, Ont., Viskontienė S., Willowdale, Ont.

* * *

Arvydienė B., Elgin, Ill., Aukštaitė M., Downsview, Ont., Bajorūnienė M., Southfield, Mich., Balandienė P. Warren, Mich., Beržinskienė S., Toronto, Ont., Brasienė E., Hamilton, Ont., Bubliauskienė K., Toronto, Ont., Budžinauskienė B., Waterbury, Conn., Dikinienė B., Chicago, Ill., Gradinskienė O., Chicago, Ill., Griškelienė O., Chicago, Ill., Ingelevičienė R., Great Neck, N.Y., Jokubilienė E., Delhi, Ont., Kalasauskienė K., Winnipeg, Man., Katiliškienė Z., Lemont, Ill., Kizlauskienė O., Cicero, Ill., Koppienė L., Brooklyn, N.Y., Kriaučeliūnienė S., Highland Ind., Kripkauskienė B., Plymouth, Mich., Kuprionienė M., Van Nuys, Calif., Liūdžiuvienė A., Los Angeles, Calif., Lukošiūnienė J., Lemont, Ill., Mačiuikienė A., Chicago, Ill., Majauskienė E., Chicako, Ill., Mikšienė A., Hamilton, Ont., Milčienė A., Manchester Conn., Nagevičienė V., Willoughby, Ohio, Pazukaitė V., Toronto, Ont., Petokienė A., Chicago, Ill., Rajeckienė Z., Waterford, Conn., Ribokienė E. Brockton, Mass., kun. A. Sabas, Sudbury, Ont., Senkuvienė E., Toronto, Ont., Stasiūnienė A. Salzgitter, Vokietija, Tarvydienė M., Hamilton. Ont., Tautvilienė B., Washington, D.C., Ulozienė S., Islington, Ont., Vaišvilienė S., Chicago. Ill., Vaitkevičienė V., Chicago, Ill., Vileniškienė O., Dorchester, Mass., Žemgulienė L., Chicago, Ill., Žiminskienė O., Winnipeg, Man., Žiogienė J., Delhi, Ont.

ŽURNALUI AUKOJO

$100.00 — K. L. Katalikių Dr-jos Montrealio skyrius, Montreal, Que.,

$50.00 — Vytienė B., Tillsonburg, Ont.,

$25.00 — Kat. Mot. Prisikėlimo par. Skyrius, Toronto, Ont.,

$15.00 — Žmuidzinienė H., Toronto, Ont.,

$10.00 — Naikauskienė D., Windsor, Ont., Venskuvienė M., Sudbury, Ont.,

$7.00 — Stankūnienė M., Chicago, Ill.,

$6.00 — Pabilionienė I., Omaha, Nebr., Vydienė E., Bangor, Maine,

$5.00 — Girdauskienė S., Chicago, Ill., Vitkuvienė V., New York, N.Y.,

$4.00 — Girčienė R., Toronto, Ont.,

$3.00 — Agurkienė J., Omaha, Nebr., Baškienė O., Washington, D.C., Igaunienė V., Waterbury, Conn., Jankauskienė M., Fort Salonga, N.Y., Medelienė S., Oshawa, Ont., Ratavičienė A., Otterville, Ont., Tevelienė E., Hamilton, Ont..

$2.00 — Akelienė B., Valencia, Venezuela, Barkauskienė P., Chicago, Ill., Damašienė I., E. Chicago, Ind., Danienė O., Omaha, Nebr., Galiauskienė E., Toronto, Ont., Knyvaitė V., Toronto, Ont., Kumeta P., Worcester, Mass., Leverienė J., Toronto, Ont., Mikelėnienė V., Peterborough, Ont., Smilgienė K., E. Chicago, Ind.., Stančienė G., Mt. Vernon, N.Y., Venclauskienė E, Cleveland, Ohio,

$1.00 — Batisa B., Brockton, Mass., Dragašienė A., Toronto, Ont., Jodinskienė E., Detroit, Mich., Kazlauskienė I., Chicago, Ill., Krausienė A., Maribyrnong, Australia, Kriaunienė E., Brecksville, Ont., Matulaitienė B., Toronto, Ont., Pažeraitė K., Cicero, Ill., Prapuolenienė J., Cicero, Ill., Švėgždienė E., Toronto, Ont., Ugėnienė M., St. Petersburg, Fla., Žilionienė G., New York, N.Y., Abromaitienė A., Toronto, Ont., Dainienė J., Dollard Des Ormeaux, Que., Jocienė E., Cleveland, Ohio, Jurienė Ž., Kew Gardens, N.Y., Saunorienė J., Hamilton, Ont., Songinienė E., Chicago, Ill., Stroliene S., Grand Rapids, Mich., Vaisienė E., Chicago, Ill.

* * *

$10.00 Milčienė A., Manchester, Conn.

$6.00 — Stasiūnienė, Salzgitter, Vokietija.

$5.00 — DLK Algirdo Šaulių Kuopa, Hamilton, Ont., Armanienė E., Baltimore, Md., Balandienė P., Warren, Mich., Girdauskienė S., Chicago, Ill., Vasiulienė S., Manchester, Mich.

$3.00 — Leskauskienė G., Stone Park, Ill., Matulionis A., Plattsburg, N.Y., Monkevičienė B., Dorchester, Mass., Pečiulienė M., Downsview, Ont., Ratavičienė A., Otterville, Ont., Šliterienė K., Waukegan, Ill., Šilimienė A., Dorchester, Mass., Simukėnaitė B., Grand Rapids, Mich., Vasikauskienė S., Richmond Hill, N.Y.

$2.00 — Beleškienė B., Chicago, Ill., Budžinauskienė A., Waterbury, Conn., Čiuprinskienė A., Windsor, Ont., Ingelevičienė R., Great Neck, N.Y., Janonienė M., Brockton, Mass., Kalvaitienė S., Santa Ana, Calif., Kapočienė M., Dorchester, Mass., Kežinaitienė A., Hamilton, Ont., Martišauskienė O., Brighton, Mass., Mickeliūnienė M., Michigan City, Ind., Milerienė S., Hamilton, Ont., Petrauskienė J., Chicago, Ill., Ramonienė J., Oakville, Ont., Sirutienė R., Toronto, Ont., Stankūnaitė T., Boston, Mass., Tamošiūnienė B., Chicago, Ill., Trečiokienė A. Tinley Park, N.Y., Urbonienė F., Brampton, Ont., Vičiulienė S., Baltimore, Md.

$1.00 — Bersienienė E., Welland, Ont., Bilevičienė S., Montreal, Que., Dragašienė A., Toronto, Ont., Gečienė M., Toronto, Ont., Gečienė S., Port Sydney, Ont., Mikalauskienė J., Cicero, Ill., Prunskytė A., Chicago, Ill., Rutkauskienė S. Lakewood, Ohio, Rybienė M., Hamilton, Ont., Sakuvienė S., Mississauga, Ont., Šapočkinienė J., Toronto, Ont., Saulienė M., Gary, Ind., Šimulynienė T. Worcester, Mass., Trečiokienė G., Union, N.Y., Vytienė B., Tillsonburg, Ont., Zailskienė T., Cicero, Ill., Žemaitienė M., Toronto, Ont.

Prašome sumokėti "MOTERS" prenumeratą

— 6 DOLERIAI METAMS —
ŽURNALAS BUS SIUNTINĖJAMAS BE PERTRAUKOS.

Administracija